

Волков О. Г., Дем'яненко О. І., Саєнко Л. М.,
Шмелевська Л. М., Черняк Є. Б.

МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО

Підручник для учнів 1 класу
початкової школи

Мелітополь
ВПЦ "Люкс"
2018

УДК 78(075.2)
ББК 85.31я721
М 89

Рекомендовано до друку Вченою радою Навчально-наукового інституту соціально-педагогічної та мистецької освіти Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. Протокол №9 від 21.03.2018 р.

Музичне мистецтво : підручник для учнів 1 класу початкової школи / О. Г. Волков, О. І. Дем'яненко, Л. М. Саєнко, Л. М. Шмелевська, Є. Б. Черняк. – Мелітополь : ВПЦ "Люкс", 2018. – 258 с.

ISBN 978-617-7218-47-9

© О. Г. Волков, О. І. Дем'яненко,
Л. М. Саєнко, Л. М. Шмелевська,
Є. Б. Черняк.

© ВПЦ "Люкс"

Крок 1

Як сови вчилися співати

Був час, коли птахи співали однаково. Від цього були великі суперечки. Вирішили птахи пісні розподілити поміж собою. А сови спізнались і їм нічого не дісталось. Від того часу вони тільки співають: "Ух".

Музика у казці: Дакен "Зозуля".

Знайди слова для музики

Музика	сумна	... ще?
Звуки	легкі	... ще?
Мелодія	ніжна	... ще?

Співуче читання

*Розмовляйте так,
ніби співаєте, змінюючи доволно
висоту вимови слів.
Спочатку починайте
з високого тону, а потім
помалу розмовляйте все нижче.*

Наприклад:

Сплять

удень

в діброві

Треба читати у двох варіантах

*У першому – сови старі,
вони мають дуже низькі голоси
та розмовляють не поспішаючи.
В іншому варіанті – сови молоді,
тому голоси їх трошки вищі,
вони люблять посміхатися.*

М. Підгірянкa

Поночі літає,
Удень засипає,
кругла голова,
зветься ... (сова)

**Читаючи, треба показувати
висоту мовлення: високі звуки –
високо над головою,
середні – на рівні грудей,
а низькі – у пояс.
Рухи жестів повинні бути
плавними, мовби малюєте
пензликом.**

Головасті сови

**Сплять удень в діброві
Ух – ух – ух!**

**Вночі грають на дуду.
Ух – ух – ух!**

**Сови так співають,
Ух – ух – ух!**

**Що дітей лякають.
Ух – ух – ух!**

Певча абетка

Видих

(ух + посмішка)

Виконай по-різному

Сонечко, сонечко

Со - неч - ко, со - неч - ко ви - глянь у ві - ко - неч - ко

Співаймо разом

Розучуємо пісню "Перший дзвоник". Музика і слова Н. Май.

Диктант

I

Ве му - му

Мі ре - ре

II

Ве му - му Ве му - му

Мі ре - ре Мі ре - ре

Сольфеджіо

Ве му - му Ве му - му Ве - ве му - му Ве му - му

Мі ре - ре Мі ре - ре Мі - мі ре - ре Мі ре - ре

Склади мелодію

+

=

Музична мова

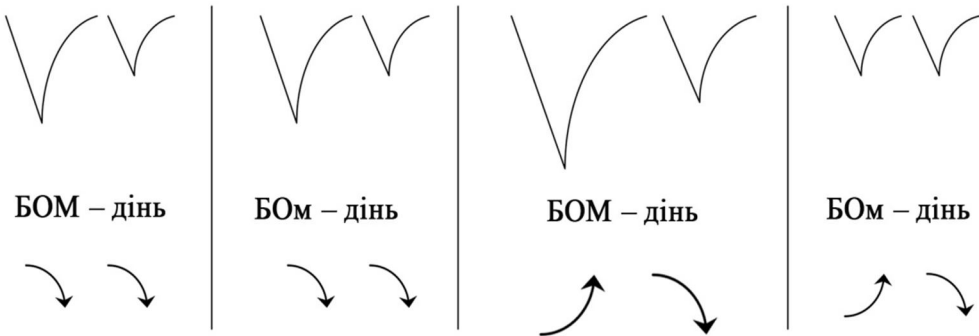

Долі сильна слабка сильна слабка

Антоніми

Перший такт – початок,
другий такт – розвиток,
третій такт – кульмінація,
четвертий такт – завершення.

Про Котика та Півника

Жили-були Котик і Півник. Котик на скрипочці грає, а Півник співає. Котик іде на полювання, а Півник вдома сидить, хазяйнує. Дізналася про Півника Лисиця та й подумала його викрасти. Підійде під віконце, коли Котика немає вдома, та співає:

– Вийди, вийди, Півнику, до мене, в мене золота пшениця, медова водиця.

Музика у казці:
Неаполітанська народна пісня
"O sole mio" або
В. Косенко "Українська народна
пісня", "Пастораль"
(24 дитячі п'єси для фортепіано).

Знайди слова про музику

Музика	ласкава	... ще?
Звуки	ніжні	... ще?
Мелодія	спокійна	... ще?

Співуче читання

Читай зі зміною висоти вимови слів. Як у плачі: почавши високо, а потім вже нижче. Півник же печалиться.

– Котику-братику!
Несе мене Лиска
За кленові ліси,
За крутії гори,
За бистрії води, –
Порятуй мене!

Наприклад:

Несе

мене

Лиска

Ой, тили – ли – чки,
Та було в Лисички
Чотири дочки,
П'ятий синко,
Ще й Пилипко.
Вийди, Лисе,
Подивися,
Чи хороше граю?

Певча абетка

Як можна
довше співати

Виконай по-різному

Сонечко, сонечко

Со - неч - ко, со - неч - ко ви-глянь у ві - ко - неч - ко

Співаймо разом

Повторюємо пісню "Перший дзвоник".

Диктант

I

II

Ве му - му Ве му - му

Ми ре - ре Ми ре - ре

Ве му - му Ве му - му Ве му - му

Ми ре - ре Ми ре - ре Ми ре - ре

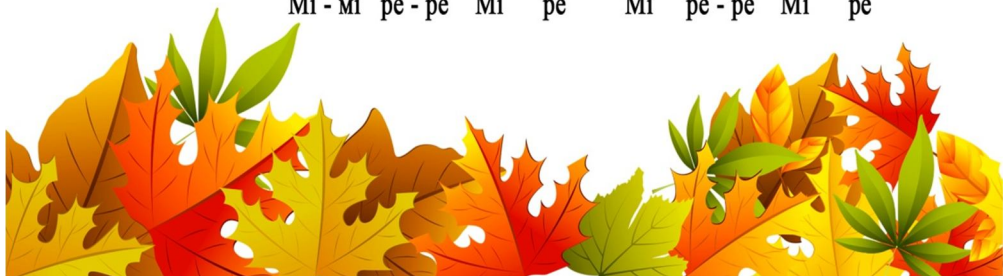

Сольфеджіо

Ве - ве му - му Ве му Ве му - му Ве му

Ми - ми ре - ре Ми ре Ми ре - ре Ми ре

Склади мелодію

I + II

=

Музична мова

 нота – знак висоти та тривалості звуку

Такт – одиниця метра з сильних та слабких долей

1 такт

1 такт

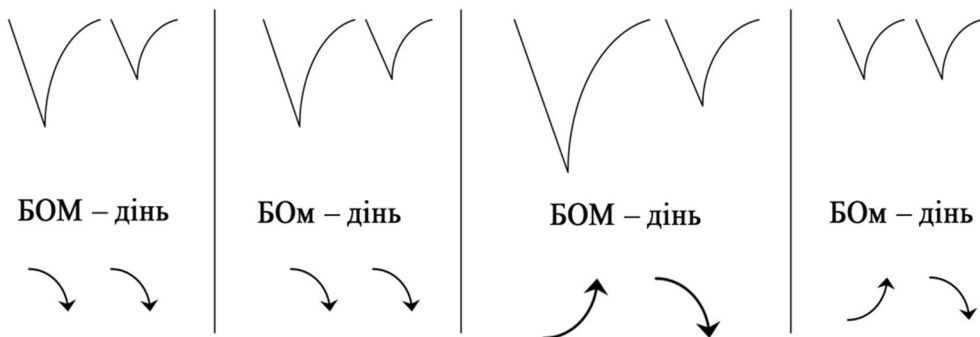

2 такта

Антоніми

Перша доля – середина долоні,
друга доля – кінці пальців.

Про сопілку, скрипку та цимбали

Підійшов до Петра біленький Цапок, промовив людським голосом:

– Коли підеш пасти кіз, не забудь узяти з собою сопілку та дідову шаблю.

Вранці Петро взяв сопілку, шаблю та погнав кіз на галявину. Знову говорить йому біленький Цапок:

– Грай на сопілці, бо летить сюди Змій-лиходій.

Петро так заграв, що листя на деревах зашаруділо, а кози затанцювали....

Музика у казці:
І. Бах Арія з оркестрової
сюїти №3
(Мелодія на струні "Соль")
або Г. Сасько "Арія", "Токата"
("Мозаїка". Фортепіанні п'єси).

Знайди слова про музику

Музика	задушевна	...	ще?
Звуки	співучі	...	ще?
Мелодія	виразна	...	ще?

Співуче читання

*Слова можуть бути
вимовлені високо або низько.
Читай, поступово вимовляючи
все нижче.*

М. Підгірянка

Бабусина казка

Серед піль і нив
Добрий витязь жив.
Був хоробрий,
Мудрий, добрий,
Свій народ любив.

Наприклад:

Серед

і нив

піль

Певча абетка

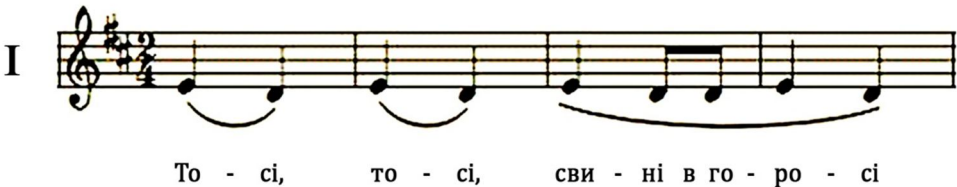
Видих з посмішкою
(без гліссандо)

Виконай по-різному

Тосі, тосі, свині в горосі

Співаймо разом

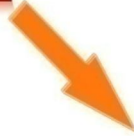

Розучуємо українську народну пісню "Ой, до нори, мишко, до нори".

Диктант

I

Ве му Ве му
Ми ре Ми ре

II

Ве му-му Ве му
Ми ре-ре Ми ре

Сольфеджіо

Ве му Ве му Ве му - му Ве му
Ми ре Ми ре Ми ре - ре Ми ре

Склади мелодію

Мотив А

Мотив В

А + В

В + А

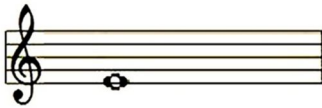

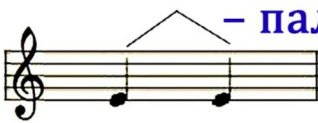
Музична мова

Нота – знак позначення висоти звуку.

– овал або головка

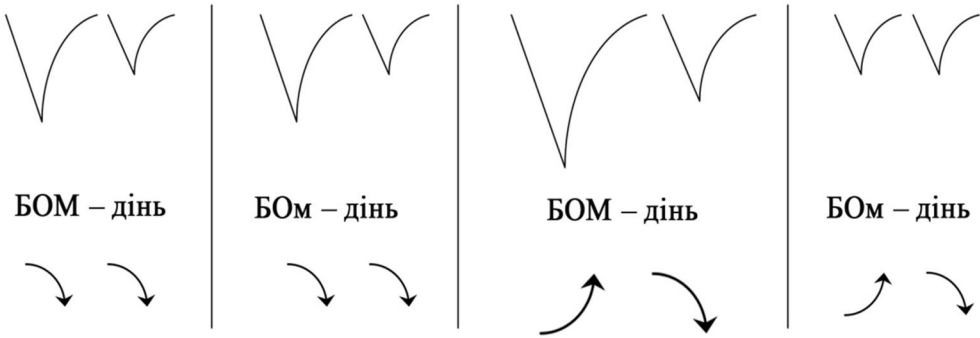

– палочка або штиль

Антоніми

Дуже уважно йди за жестом вчителя.

Музика-чарівник

Одного разу йшов Музика лісом, побачили його чорти та наслали на нього 12 вовків. Зупинився Музика: чим захиститися від вовків? Була в нього лише одна скрипка у торбинці. Дістав Музика скрипку та й загравав востаннє. Притихло все в лісі, а вовки відкрили пащі та закам'яніли. Стоять, слухають Музику, а з очей сльози течуть.

Музика у казці:

В. Моцарт "Маленька нічна серенада" (І частина) або
М. Кармінський "Лісова казка",
"Ми граємо у дворі" (Музика для дітей.
П'єси для фортепіано).

**Якими словами можна
розмовляти про музику?**

Музика ... яка?

Звуки ... які?

Мелодія ... яка?

Звернися до музичного словника!

**Знайди там слова,
які відповідають характеру
музичного образу.**

Співуче читання

*Слова можна вимовляти
без зупинки або з нею.
Будемо розмовляти спочатку
високо, потім у середньому
тоні, а потім дуже низько!*

П. Мовчан

Весело на моріжку

Коники-цимбалуки грають,
грають в дві руки.

Жабенята – руки в боки –
під музику: скоки-скоки...

Веселе-

ло на

Наприклад:

моріж-

ку

Певча абетка

Ух – тихенько

Виконай по-різному

Тосі, тосі, свині в горосі

А му - зи - ка бо - яз - ли - вий іде на со - ба - ці

Співаймо разом

Повторюємо українську народну пісню "Ой, до нори, мишко, до нори".

Диктант

I

Ве-ве му - му Ве-ве му - му
 Мі-мі ре - ре Мі-мі ре - ре

II

Ве-ве му - му Ве му
 Мі-мі ре - ре Мі ре

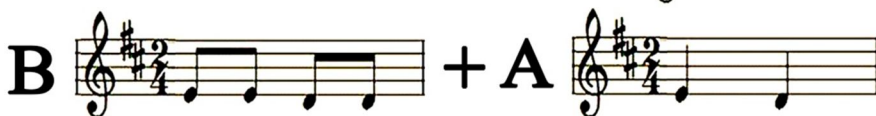
Сольфеджіо

Ве-ве му - му Ве - ве му - му Ве - ве му - му Ве му
 Мі-мі ре - ре Мі - мі ре - ре Мі - мі ре - ре Мі ре

Склади мелодію

Музична мова

Ноти розташовуються:

1. Поміж ліній

2. На лінії

3. Під лінією

Антоніми

			
БОМ – дiнь	БОМ – дiнь	БОМ – дiнь	БОМ – дiнь
			

Жестом можна малювати силу голосу.

Чарівна сопілка

Зробив Іван собі сопілку і заграв, та так, що не тільки люди, а й звірі та птахи заслухалися. Почав Іванко по людях ходити, на чарівній сопілці грати, правду про Змія розповідати. Почали у людей очі відкриватися. Побачили вони, що велика неправда у світі живе: одні панують, інші лиха зазнають, одні гроші рахують, інші з голоду вмирають.

Музика у казці:
Ф. Мендельсон "Весільний марш"
(з увертюри "Сон в літню ніч")
або Л. Ревуцький
"На вулиці скрипка грає"
(транскрипція для фортепіано
А. Коломійця).

Знайди слова для музики

Музика	ніжна	... ще?
Звуки	легкі	... ще?
Мелодія	плавна	... ще?

Співуче читання

Поступово треба вимовляти
все нижче

Ой, біг заєць попід гаєць

Ой, біг заєць попід гаєць,
На сопілці грав.
Пробив пучку на колючці,
Сів та й зашивав.

Наприклад:

Ой, біг

заєць

попід

гаєць

Певча абетка

Ух

(ослабляти)

Виконай по-різному

Гей, гей, рогача

Вщип-ну йо - му пра-вий рiг, а в рiг бу - ду тру-би-ти

Співаймо разом

Розучуємо пісню "Веселий музикант". Музика А. Філіпенка. Слова Т. Волгіної.

Диктант

I

Ве - ве му - му

Мі - мі ре - ре

II

Ве - ве му

Мі - мі ре

Сольфеджіо

Ве му Ве - ве му Ве - ве му Ве - ве му

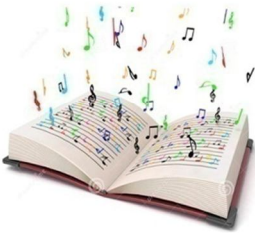
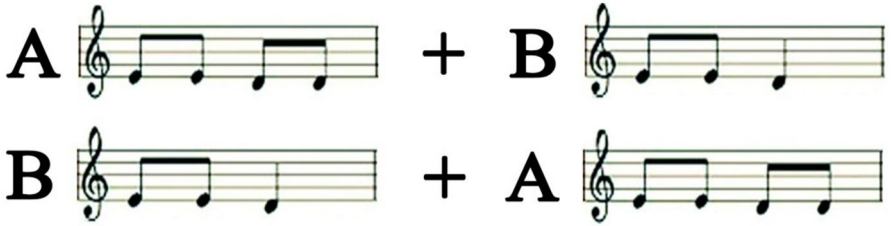
Мі ре Мі - мі ре Мі - мі ре Мі - мі ре

Склади мелодію

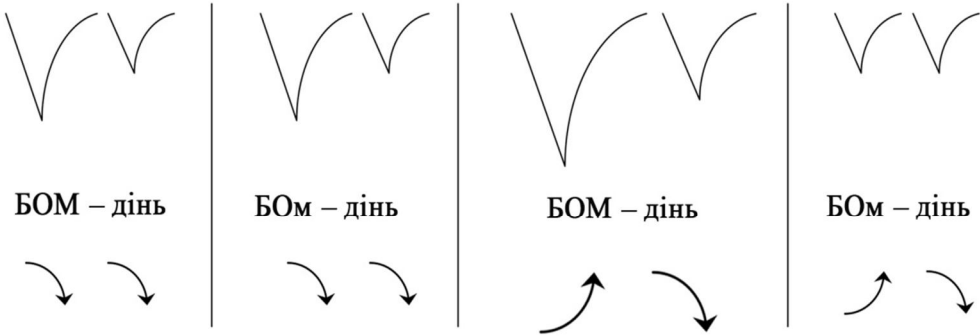
Музична мова

Розмір – позначення метра і тривалості тактових долей.

Антоніми

На сильну долю треба опустити підбородок,
на слабку – трошки посміхнутися.

Чарівна скрипка

Посадив селянин зернятко перед вікнами хати. І на тому місці виросла яблуня. Одного разу почув чоловік за вікном чудову музику. Визирнув – нікого немає, тільки яблуня. На її гілках звисали не яблука, а скрипки із зеленими та жовтими смужками. Погладиш зелені смужки – молодіє добро, погладиш жовті – старіє зло. Із яблуні зістрибнув хлопчик і сказав:

– Це я, ваш син Петрик.

Петрик взяв скрипку та й заграв так весело, що картопля на городі почала рости та розквітати.

– Що це за скрипка? – запитав батько.

– Це така скрипка, що, коли я доторкнуся до зеленого кольору, то молодіє добро, а коли до жовтого – старіє лихо.

Музика у казці:
українська народна пісня
"Вийди, вийди, Іванку" або
П. Чайковський "Ранкові
роздуми" ("Дитячий альбом").

Знайди слова для музики

Музика	задушевна	...	ще?
Звуки	співучі	...	ще?
Мелодія	виразна	...	ще?

Співуче читання

*Слово може бути вимовлене
голосно або тихо, форте
або піано. Змінюй висоту
вимови за бажанням!*

Скрипочка грає

Скрипочка грає – серце крає,
тужить, плаче,
або в танку ноги скачуть,
коли музика весела
виклакає із оселі
і малого, і старого,
і хлопчину молодого.

Скрипочка

грає –

серце

крає

Наприклад:

Певча абетка

Ух

(посилення вібрато)

Виконай по-різному

Гей, гей, рогача

Вщп-ну йо - му пра-вий ріг, а в ріг бу - ду тру-би-ти

Співаймо разом

Повторюємо пісню "Веселий музикант".

Диктант

I

Ве - ве му - му

Мі - мі ре - ре

II

Ве му

Мі ре

Сольфеджіо

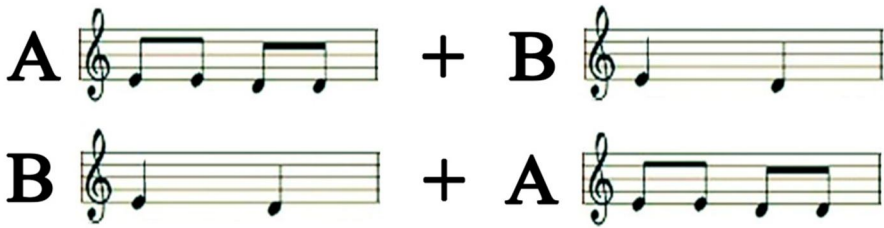
Ве - ве му - му Ве - ве му Ве - ве му - му Ве - ве му

Мі - мі ре - ре Мі - мі ре Мі - мі ре - ре Мі - мі ре

Склади мелодію

Музична мова

Альтерація – підвищення,
або пониження висоти звуку.

дієз – це підвищення.

b бемоль – це пониження.

Антоніми

БОМ – дiнь	БОм – дiнь	БОМ – дiнь	БОм – дiнь

Початок кожного звуку повинен бути чітким (атака).

У тютюновій скриньці

Тато поставив на стіл скриньку. "Іди до мене, Михайлику, дивися", – сказав він. Михайлик був слухняним хлопчиком, залишив іграшки і підійшов до тата. Яка гарна тютюнниця, яскрава, з черепахи. А на кришці: ворота, вежі, будинок – інший, третій.

– Що це за містечко? – спитав Михайлик тата і торкнувся пружини.

Раптом, невидимо де, заграла музика. Нарешті, Михайло зрозумів, що музика грала саме у тютюнниці.

– Тату! Тату! Можна увійти у це містечко?

– Це важко: це містечко не для твого росту.

– Хто там живе?

– Там мешкають дзвіночки.

– Чому, – думав Михайло, – тато казав, що у цьому містечку і без мене тісно? У ньому мешкають добрі люди, бачиш, кличуть мене у гості.

Музика у казці:
А. Лядов "Музична табакерка"
або
М. Степаненко "Веселка"
("Дитячий альбом").

Знайди слова про музику

Музика	кришталева	... ще?
Звуки	грайливі	... ще?
Мелодія	яка?	... ще?

Співуче читання

*Починай дуже високо,
а потім вимовляй все нижче.*

Наприклад:

Пісень-

ка

про

гнома

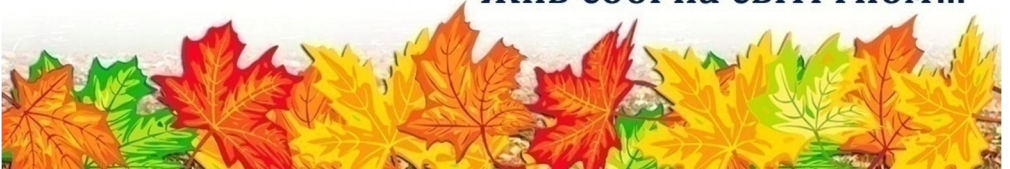
Т. Коломієць

Пісенька про гнома

Пісенька про гнома
Кожному відома.
Жив собі на світі гном.
Дивував усіх кругом
Дивними дивами –
Добрими ділами.
Заглянув у всі двори
І, на радість дітвори,
Яблукам рум'янці
Малював уранці.
А проходив сквером,
То ставав шофером.
Дітлахам возив пісок,
Поливав,
щоб не просох,

Щоб фортеці і мости
Із піску могли рости...
Біг струмочок із ярку,
Вів мелодію дзвінку,
Гном придумав їй слова –
Вийшла пісенька нова.
Пісенька про гнома
Кожному відома.
Всім на світі хлопчикам
І усім дівчаткам.
Як сподобається всім,
То почнем спочатку:
Жив собі на світі гном...

Певча абетка

Ух

і повний видох

Виконай по-різному

Сонечко, сонечко

Прий-де, прий-де со - неч - ко під мо - є о - ко неч - ко

Співаймо разом

Повторюємо пісню "Веселий музикант".

Диктант

I

Ве - ве му - му Ве му - му
Ми - ми ре - ре Ми ре - ре

II

Ве му - му Ве му - му
Ми ре - ре Ми ре - ре

Сольфеджіо

Ве - ве му - му Ве му - му Ве - ве му - му Ве му - му
Ми - ми ре - ре Ми ре - ре Ми - ми ре - ре Ми ре - ре

Склади мелодію

Мотив А

Мотив В

А +

В

В +

А

Музична мова

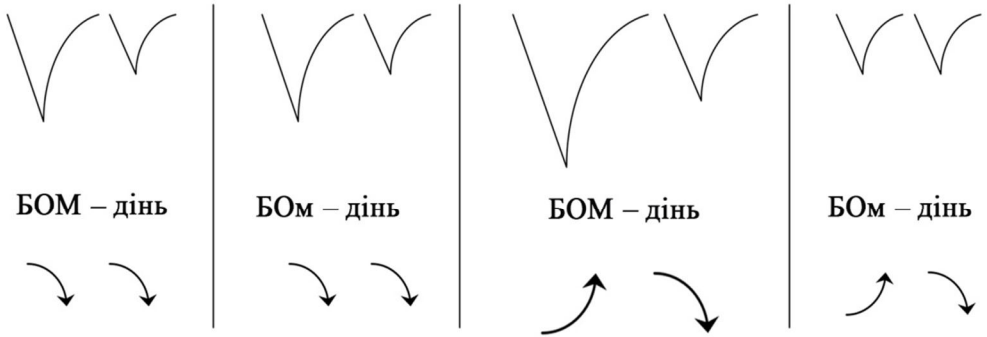
Ключ – знак, закріплючий за кожною лінійкою нотного стану висоту ноти.

Антоніми

**Звернуть увагу на протилежність
антонімів.**

Співаймо разом

Перевір себе

За словами з пісні пригадай її
назву та заспівай

Рано – ранесенько встану, як ніколи,
зайчики сонячні грають у вікні.

Ой до нори, мишко, до нори,
та до золотої комори.

Ось на скрипочці я граю:

Ті – лі – лі, ті – лі – лі!

Музичний словник

до слів МУЗИКА, МЕЛОДІЯ ТА ЗВУКИ

ВЕСЕЛО – радісно, легко, грайливо, жартівливо.

СУМНО – печально, жалісно, сумно, журливо.

НІЖНО – ласкаво, привітно, доброзичливо, голубливо.

УРОЧИСТО – переможно, поважно, велично, пріумфуюче.

МУЖНЬО – грізно, суворо, твердо, рішуче.

ТАЄМНИЧЕ – казково, загадково, фантастично, яскраво.

ТАБЛИЦЯ КОЛЬОРІВ

Вибери кольори, які підходять до музики

Крок 2

Чому солов'ї співають ввечері?

В одному лісі жив-був Соловей. І вирішив він провести ввечері концерт на замовлення. Він співав так солодко, що його спів сподобався Цуцикові і маленькому Жабеняті. Попросили ті Солов'я заспівати разом із ними. Вони так добре співали, що Річці й Вітрові захотілося співати з ними. І ось тепер вони співали усі разом: Соловей, Цуцик, Жабеня, Річка і Вітер. Співали вони різними голосами, і концерт вийшов такий чудовий, що всі були дуже задоволені. Відтоді Соловей завжди співає вечорами.

Музика у казці:
В. Моцарт "Колискова"
("Засни, моя радість, засни")
або
Г. Свиридов "Перед сном".

Знайди слова про музику

Музика	таємна	... ще?
Звуки	спокійні	... ще?
Мелодія	ніжна	... ще?

Співуче читання

У слові є сильний та слабкий склади. Підкреслюй сильний. Слова можуть бути вимовлені без зупинки або з нею.

Наприклад:

Соло-

вейку

СОЛО-

В'ю

А. Малишко

Соловейку-солов'ю

Соловейку-солов'ю
Я приспівочку зів'ю,
Свіжу та барвисту,
З золотого листу,
З того листу, що в долині,
На кленині, на калині,

На березовій корі,
На дубочку угорі.
Листя, листя, не шаста,
Соловейка захисти
Од важкого грому,
Вітру-бурелому.

Певча абетка

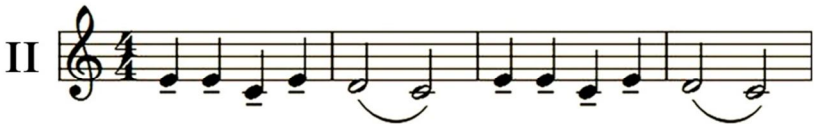
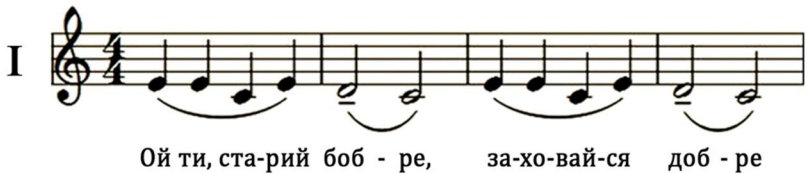

Атака звуком –
поштовх повітрям
на самому початку
звучання

Виконай по-різному

Ой ти, старий бобре

Співаймо разом

Розучуємо українську народ-
ну пісню "Ходить гарбуз по
городу".

Диктант

I

На ве
Мі ре

II

На ве-ве
Мі ре-ре

Сольфеджіо

Ве му-му На му-му Ве-ве му-му На му-му
Ре до-до Мі до-до Ре-ре до-до Мі до-до

Склади мелодію

Музична мова

Тональність – це висота ладу.

Лад – це система відносин звуку.

Антоніми

ДО – від	ДО – від	ДО – від	ДО – від

Гліссандо повинно бути м'яким.

Музична крамниця

В одному місті на вулиці Зачарованої Троянди була невеличка крамниця. Її господарі – два Цвіркуни – пан Теофас і пан Боло. Вони продавали музичні інструменти. Дурна Муха думала, що їй дітям не треба вчитися грати на трубі або скрипці, вони все вміють.

Коли концерт зірвався, Муха звинуватила Цвіркунів у тому, що вони продали їй дітям погані інструменти. Бідні пан Теофас і пан Боло закрили свою крамницю і виїхали з міста, якнайдалі від набридливої Мухи.

Музика у казці:
А. Альбіноні "Адажіо"
або
А. Штогаренко "Метелик".

Знайди слова для музики

Музика	енергійна	... ще?
Звуки	стомлені	... ще?
Мелодія	ласкава	... ще?

Співуче читання

*Починайте з низького тону,
а потім помалу вимовляйте
все вище.*

П. Воронько

Муха-Звір

Сіра муха-цокотуха
Сіла Грицеві на вухо.
Грицик чує – щось гуде,
Та як крикне: "Звір іде!" –
І сміються всі з тих пір,
Що для Гриця й муха – звір.

Наприклад:

Сіра муха-цокотуха

Певча абетка

Атака м'яка -
м'яко почати звук

Атака тверда -
гостро та сильно

ТОВКНУТИ ЗВУКИ: ДИХАННЯ

Виконай по-різному

Ой ти, старий бобре

Ой ти, ста-рий боб - ре, за-хо-вай-ся доб - ре

Співаймо разом

Повторюємо українську на-
родну пісню "Ходить гар-
буз по городу".

Диктант

I

На ве
Мі ре

II

На ве-ве
Мі ре-ре

Сольфеджіо

На ве На ве На ве-ве На ве
Мі ре Мі ре Мі ре-ре Мі ре

Склади мелодію

Музична мова

Зміна слабких та сильних долей у такті утворюють два основних такта:

- двохдольний, у якому за сильною долею є одна слаба доля

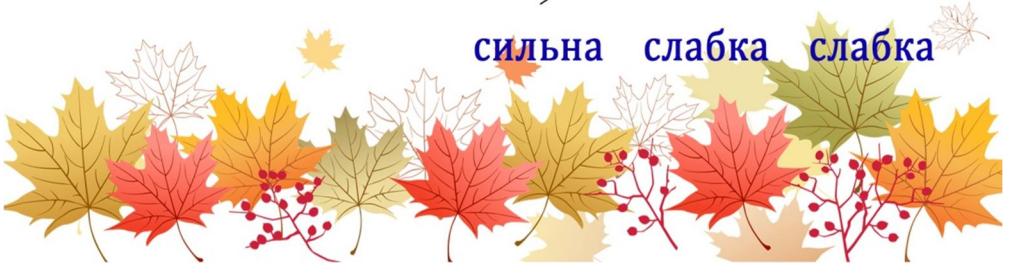

>
сильна слабка

- трьохдольний, у якому за сильною долею є дві слабкі долі

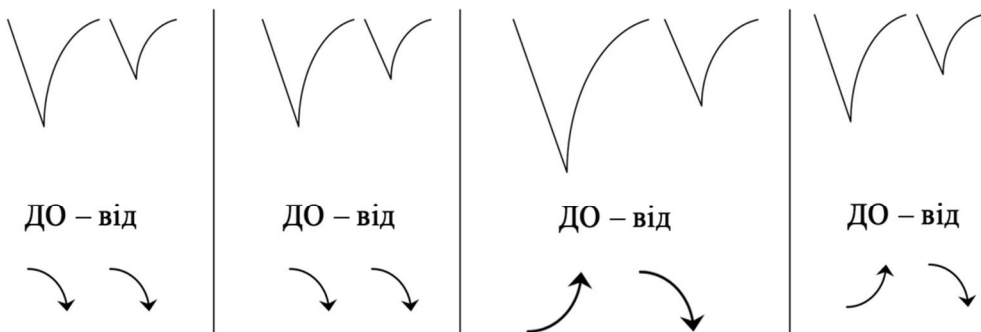

>
сильна слабка слабка

Антоніми

При повторенні вправи треба змінити
виразність.

Луна

Богині мають право на примхи. Один із багатьох тому прикладів – Луна, донька однієї німфи і невідомого чоловіка. Луна була чарівною дівчиною. Виховали її німфи, а музи учили співати і грати на флейті, лірі й кифарі. Підростаючи, донька німфи танцювала з німфами у спільному танку і співала у хорі разом з музами. Уникаючи чоловічого товариства, Луна віддавала перевагу дівочому. І Пан закохався в неї без взаємності. Він втратив розум.

День і ніч шукав він свою кохану, ходив за нею горами і лісами, сумував і страждав. Тоді вперше Гермес проявив батьківські почуття і навчив його полегшенню страждань кохання. Але Пану це здалося недоступним.

Побачивши, що це неможливо, він впав у буйство, осліп у гніві і заразив божевіллям пастухів: ці божевільні, як вовки, накинулись на бідну Луну, коли та, співаючи пісеньку, йшла полем, розірвали її, а частини тіла, що співали, рознесли по землі. І трапилось диво. Земля-ненька сховала у своєму лоні ці співучі останки, які, за волею муз, продовжували перервану пісню і відгукувалися голосами богів, людей, звірів, музичних інструментів. І Пану вторить Луна, його грі на флейті.

Музика у казці:
К. Глюк "Мелодія" з опери
"Орфей" (II д.)
або О. Лассо "Луна".

Знайди слова про музику

Музика	весела	... ще?
Звуки	вишукані	... ще?
Мелодія	героїчна	... ще?

Співуче читання

*Потренуємося поступово
говорити все вище.*

Наприклад:

горою

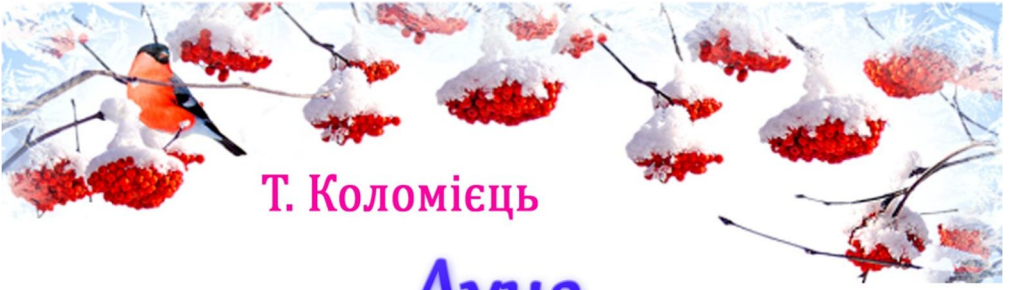
за

зникла

Крикля

Т. Коломієць

Луна

Крикля зникла за горою
Забавляється зі мною.

Я кричу:

- Як звать тебе? -

А вона ягнятком:

- Бе! -

Я лякаю:

- Перейму! -

А вона телятком:

- Му! -

Серджусь я:

- Агій, лиха! -

А вона сміється:

- Ха!

Певча абетка

Затримання
дихання,
закрити рот

Ух

Виконай по-різному

Ой дзвони дзвонять

I

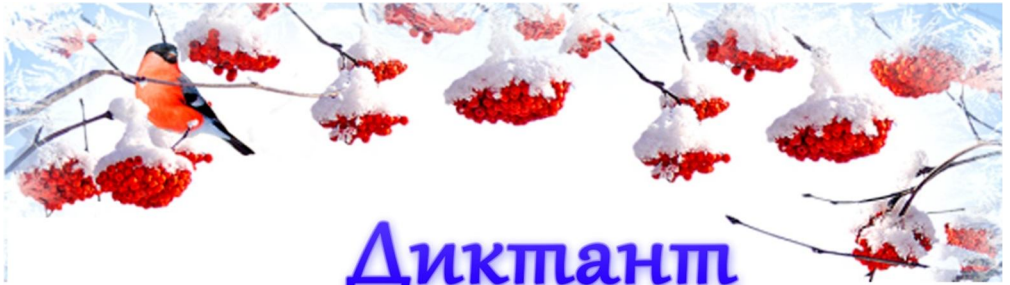
Ой дзво-ни дзво - нять, Хор-ти вов-ка го - нять

II

Співаймо разом

Розучуємо пісню "Луна". Му-
зика і слова М. Андреевої.

Диктант

I

Ве му - му

Мі ре - ре

II

Ве-ве му-му

Мі-мі ре-ре

Сольфеджіо

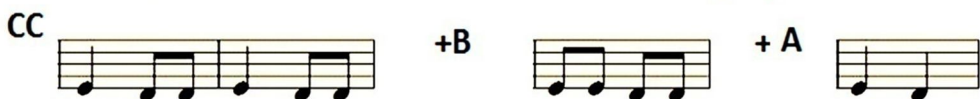
Ве-ве му-му Ве му Ве-ве му-му Ве му

Мі-мі ре-ре Мі ре Мі-мі ре-ре Мі ре

Склади мелодію

Музична мова

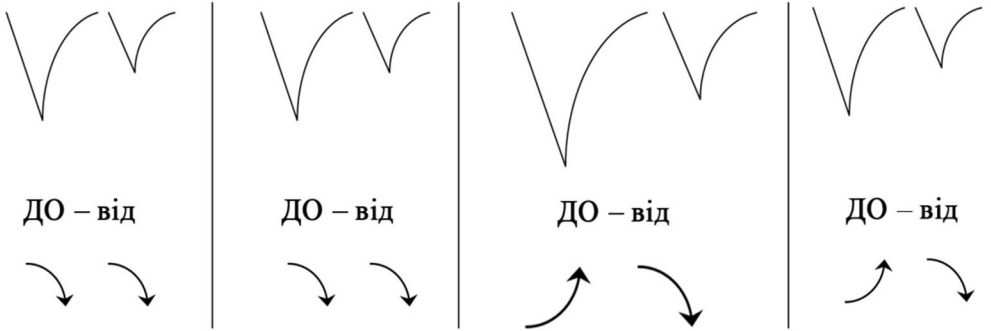
Основні види динамічних
позначень:

forte (f) – сильно, голосно;
piano (p) – слабо, тихо.

АНТОНІМИ

Зверніть увагу на красу голосу.

Дивакуватий Музика

Жив колись дивакуватий Музика, який грав на скрипці. Вирішив він знайти собі товариша. По дорозі йому зустрілися Вовк, Лисиця і Зайчик, та не захотів Музика товаришувати з дикими звірами. Зрештою, гру Музики почув бідний дроворуб. Він мимоволі кинув свою роботу і стояв, мов зачарований. Коли дикі звірі хотіли розірвати Музику, дроворуб підняв гостру сокиру і загородив скрипаля собою. На знак подяки Музика зіграв дроворубові прекрасну мелодію.

Музика у казці:
К. Сен-Санс "Либідь"
або
С. Прокоф'єв "Казочка".

Знайди слова про музику

Музика

млява

... ще?

Звуки

натхненні

... ще?

Мелодія

стомлена

... ще?

Співуче читання

*Потренуємося говорити
все вище. Ритм може бути
чітким, виразним або неясним,
тому треба боротися
з поспішністю.*

Наприклад:

збілів

так

брате

Чого

С. Руданський

Вовки

"Чого, брате, так збілів?

Що з тобою сталось?"

– Ах, за мною через став

Аж сто вовків гналось!

"Бог з тобою!.. Сто вовків!..

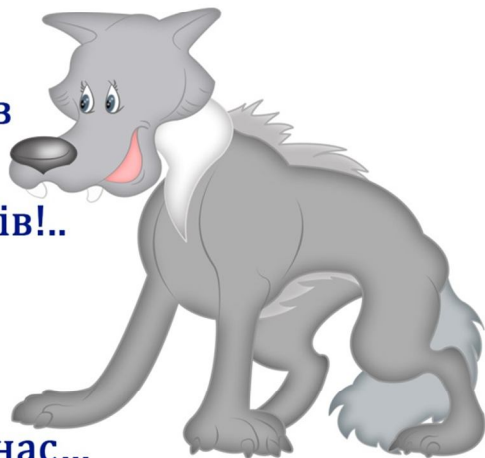
Та б село почуло..."

– Та вірно пак і не сто,

А п'ятдесят було!

"Так й п'ятдесят диво в нас...

Де б їх стільки взялось?"

– Ну, Іванцю! нехай так,
Але десять гналось.

"Та і десять не було!

Знать, один усього!"

– А як один? Аби вовк!

Страшно і одного...

"А може, то і не вовк?"

– А що ж то ходило?

Таке сиве та мале,

А хвостик, як шило.

Певча абетка

Затримка
дихання

Ух

Виконай по-різному

Хорт і вовк

По бо-ло-тах, оче-ре-тах, де лю-ди хо-дять Хор-ти

Співаймо разом

Розучуємо пісню "Гарний танець
гопачок". Музика А. Філіпенка.
Слова Л. Компанієць.

Диктант

I

На ве-ве
Мі ре-ре

II

На ве
Мі ре

Сольфеджіо

Ве му Ве-ве му Ве-ве му Ве-ве му
Фа мі Фа-фа мі Фа-фа мі Фа-фа мі

Склади мелодію

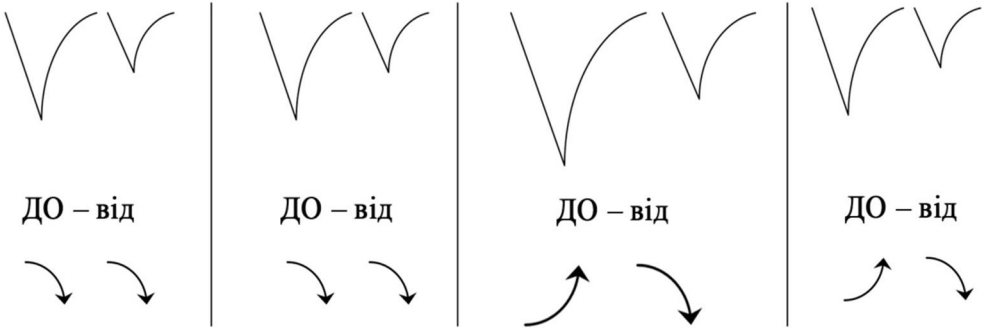
Музична мова

Громкостна динаміка:
 crescendo -
 поступово підсилюючи;
 diminuendo -
 поступово затихаючи.

Антоніми

У вправі два героя: сильний і слабкий.

Крок 2.5

Ранець, шапочка і ріжок

Жили колись три брати. Вони були такі бідні, що довелося їм голодувати. Вирішили вони піти у світ щастя шукати. Два старших брати знайшли срібло й золото і повернулися додому, а третій брат знайшов чарівну скатертину-самобранку, за яку він виміняв собі солдатський ранець із солдатами, стару шапочку, яка викликала гармати, і ріжок, що своїми звуками зруйнує всі стіни і мурри. За допомогою цих чарівних речей третій брат став королем над усією родиною.

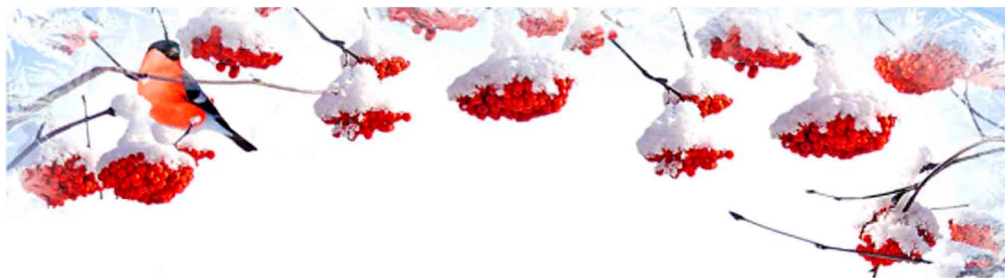

Музика у казці:
українська народна пісня
"Їхав козак за Дунай"
або М. Скорик
"Народний танець".

Знайди слова про музику

Музика	чарівна	... ще?
Звуки	легкі	... ще?
Мелодія	лірична	... ще?

Співуче читання

**Навчися вимовляти
з поступовим підвищенням
висоти звуку. Намагайся
говорити з кожним словом
все вище.**

Наприклад:

За грав пас ту ШОК

І. СІЧОВИК

Невдалий концерт

Заграв пастушок
на чарівній сопілці –
Й чотири синички
з'явилися на гілці.
Защебетали
всі весело хором,
Пісня злетіла
й поринула в гору
І прилетіло
п'ять горобців,
Щоб приєднатись
до хору співців.

Де не взялася
горласта ворона.
Каркнула раз –
захиталася крона
І повтікали
у напрямку річки
Спершу горобчики,
потім синички.
Стихла сопілка,
пішов пастушок...
Скільки на гілці
лишилось пташок?

Певча абетка

Протяжний
звук

Виконай по-різному Коровко, коровко

Ко-ров-ко, ко-ров-ко, дай ме-ні си-ра, дай ме-ні мас-ла

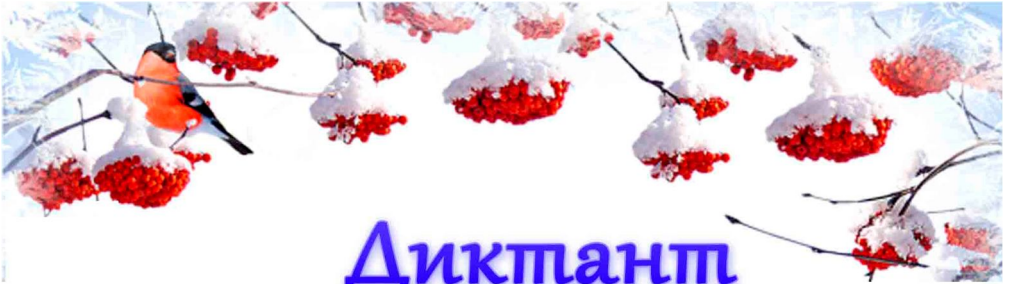

Я те-бе ко-ров-ко, ці-ло лі-то пас-ла

Співаймо разом

Повторюємо пісню "Гарний танець гопачок".

Диктант

I

Be му му
Mi ре ре

II

Be му
Mi ре

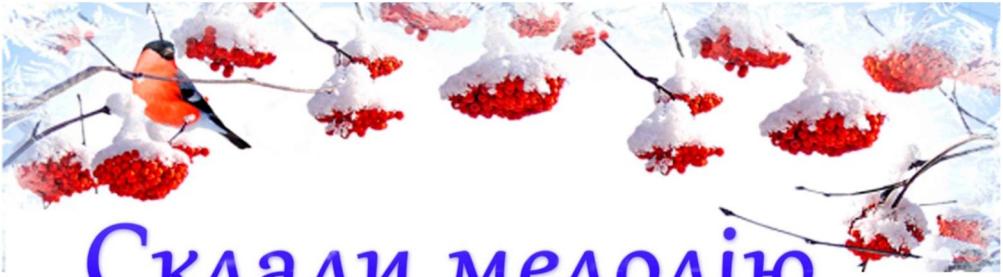

Сольфеджіо

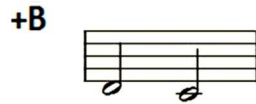

На на му на Ве му   На на му на Ве му
Mi mi до mi Ре до   Фа фа ре фа Mi ре

Склади мелодію

Музична мова

Транспонування – переміщення мелодії в нову тональність.

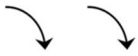

Антоніми

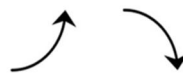
ДеНЬ – ніч

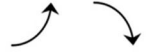
ДеНЬ – ніч

ДеНЬ – ніч

ДеНЬ – ніч

У кульмінації досягнути самого високого
та низького звуку.

Крок 2.6

Балет "Лускунчик"

Дія балету "Лускунчик" відбувається в маленькому німецькому містечку. Зимового вечора до президента Штальбаума збираються гості, запрошені на ялинку. Його діти Маша і Фріц зустрічають подруг і товаришів. Ось залунали звуки урочистого маршу – і двері до залу розкрились. Перед очима дітей – розкішна ялинка, уся залита вогнями. Діти стрибають і радіють навколо ялинки. Старий годинниковий майстер Дроссельмейер приніс чудові подарунки – заводних ляльок, що самі рухаються. Маші сподобався потворний Лускунчик, який умів розгризати горіхи. Фріц та інші хлопчики сміються з Лускунчика, відбирають його у Маші. Іграшка зламалась. Маша за-

ливається сльозами і біжить до Дроссельмейєра. Він швидко ремонтує Лускунчика. Радісна Маша вкладає Лускунчика спати. Діти радіють: танцюють навколо ялинки, милуються подарунками. Захотілося потанцювати й дорослим. Вогні на ялинці згасли. У будинку все затихло. Одній Маші не спалося. Тихесенько прокрадається вона зі спальні поглянути на хворого Лускунчика. Північ. Маша чує шарудіння: з-під підлоги, з усіх кутків, тихо йдуть до ялинки миші. І раптом – о диво! – ялинка починає рости, іграшки і пряники оживають, ожив і потворний Лускунчик. Під керівництвом Лускунчика олов'яні солдатики та інші іграшки б'ються з мишачим військом.

Музика у казці:
П. Чайковський "Вальс
квітів" з балету "Лускунчик".

Знайди слова про музику

Музика	ласкава	... ще?
Звуки	агресивні	... ще?
Мелодія	відважна	... ще?

Співуче читання

*Один рядок поступово
говорити все вище, а інший –
все нижче.*

Наприклад:

Т. Коломієць

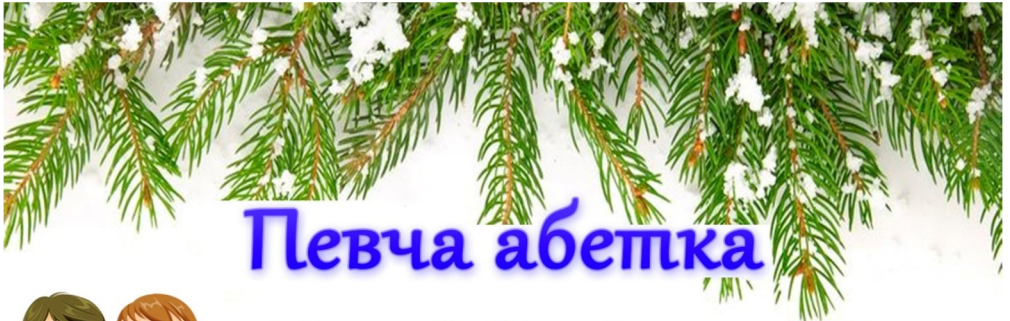
Снігова казка

Усе засипав білий сніг.
А з ним – відлига на поріг.
І ми в дворі, де я живу,
Зліпили казку снігову.
Ось ведмідь – товстий дивак –
Сніжку пробує на смак.
Ось вовчисько – м'ясолюб
Зирить взять кого на зуб...

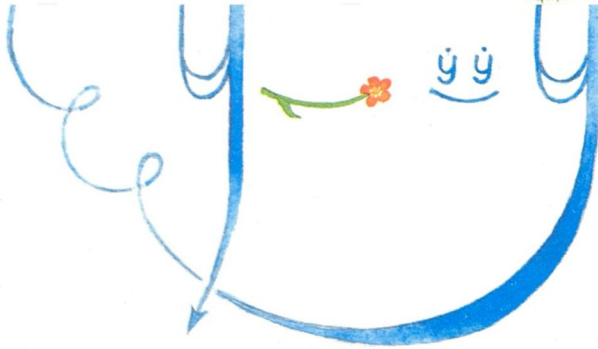

Ось лисичка гостровуха
Гороб'ячий щебет слуха.
Ось зайчиська куцохвості
всіх запрошують у гості.
А оце – сніговик,
В цілім світі мандрівник.
В капелюх його вберем,
Буде в нас він казкарем!

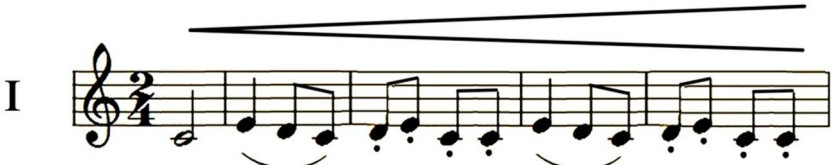

Певча абетка

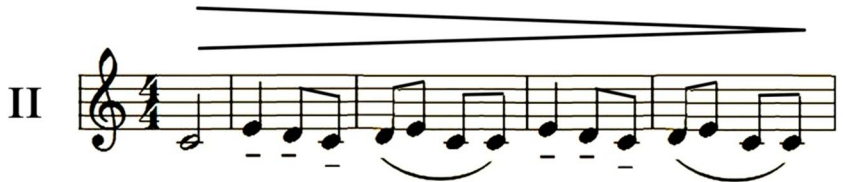

Виконай по-різному

Дударик

Ду! Ді-ду мій, Ду-да-ри-ку! Ти ж бу-ло се-лом і-деш

Співаймо разом

Розучуємо латишську народну пісню "Ой-я, жу-жу".

Диктант

I

На му-му
Мі ре-ре

II

На му
Мі ре

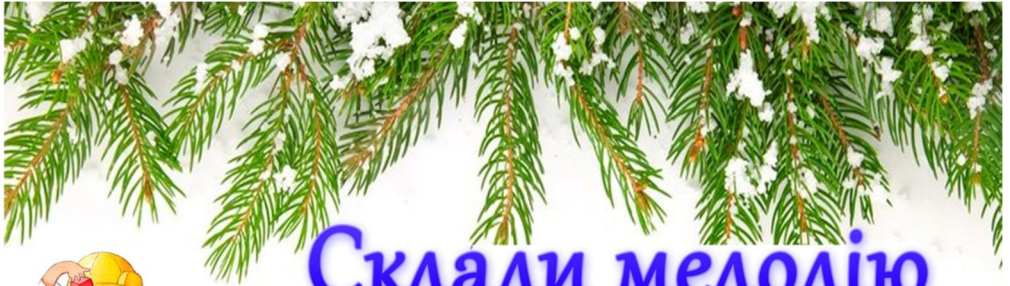

Сольфеджіо

Му На ве му Ве на му му На ве му Ве на му му
До Ре мі до Мі ре до до Ре мі до Мі ре до до

Склади мелодію

Музична мова

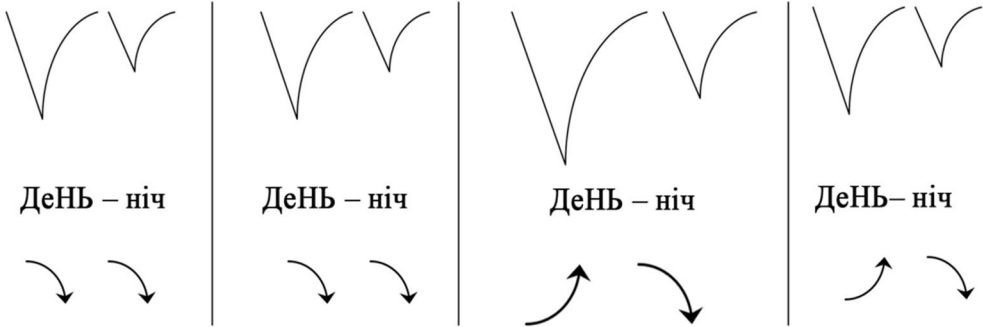
Елементи музичної мови:

- мотив;
- фраза;
- речення;
- період.

Антоніми

Жест повинен бути плавним.

Крок 2.7

Балет "Лускунчик"

(продовження)

Маша забралася на велике крісло і з тривогою стежила за кінцем битви. Але миші починають відтискати іграшки, а Мишачий Цар наступає на Лускунчика... Не витримала Маша, зірвала з ноги черевик з усієї сили кинула його в Мишачого Царя... Лускунчика було врятовано, а мишей – переможено. На очах враженої дівчинки потворний Лускунчик перетворюється на дивовижного принца. Він дякує своїй рятівниці – і бере її з собою у царство феї Драже.

У коловороті сніжинок Маша і Лускунчик пролітають над густим лісом...

Друга дія балету переносить глядачів до чарівного царства феї Драже – царства солодощів, іграшок, ласощів. Фея Драже та її придворні радісно зустрічають принца Лускунчика і його рятівницю Машу. Вони прославляють хоробрість Маші.

У веселих танцях ласощів та іграшок беруть участь Маша з Лускунчиком та фея Драже.

Музика у казці:
П. Чайковський Увертюра
з балету "Лускунчик".

Знайди слова про музику

Музика	святкова	... ще?
Звуки	насмішливі	... ще?
Мелодія	примхлива	... ще?

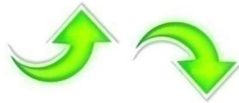
Співуче читання

*Спробуй змінювати
висоту вимови
за бажанням.*

Наприклад:

не знає Що так

рака

крепко

того

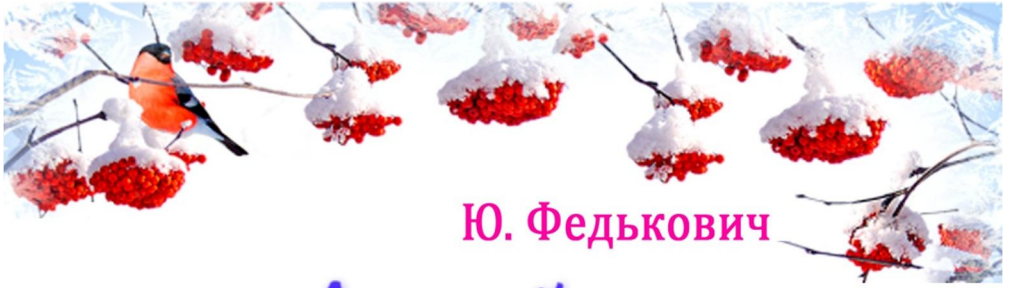
в уха

Хто

щіпає

Ю. Федькович

Лютий

Хто того рака не знає,
Що так крепко в уха щипає?
Ще й у підшви скобиче:
Кивайся більше, паничу!
А як потисне за руку:
Ну-но до ціпа, ти друку!
Бо мене "лютим" назвали,
Та ще й "крутифіст" додали.

Бо я сидіти не можу;
Гайда до ліса, небоже!
Бери сокиру та й сани,
Бо далі дров ти не стане.
Тоді меш дуги в кулаки,
Бо я вмю вчити бурлаки!
За то мене ти не судь,
А як не замерзнеш,
здоров будь!

Певча абетка

Виконай по-різному

Дударик

I

Те-пер те-бе не-ма-є, Ду-да тво-я гу-ля-є

II

Співаймо разом

Розучуємо українську народну пісню "Щедрівочка щедрувала".

Диктант

I

Ве му

Мі до

II

На на му му

Ре ре до до

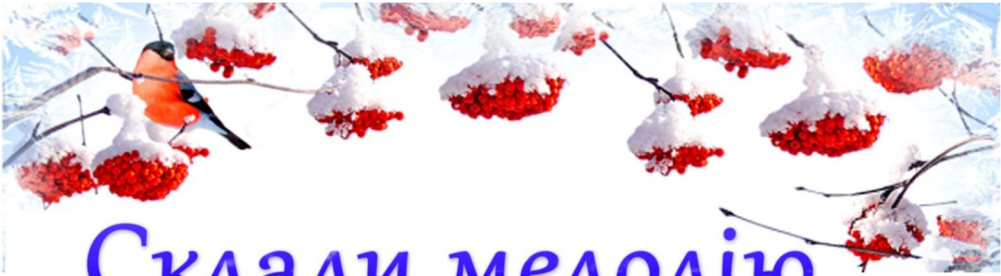
Сольфеджіо

На ве му На ве му му На ве му На ве му му

Мі ре до Мі ре до до Мі ре до Мі ре до до

Склади мелодію

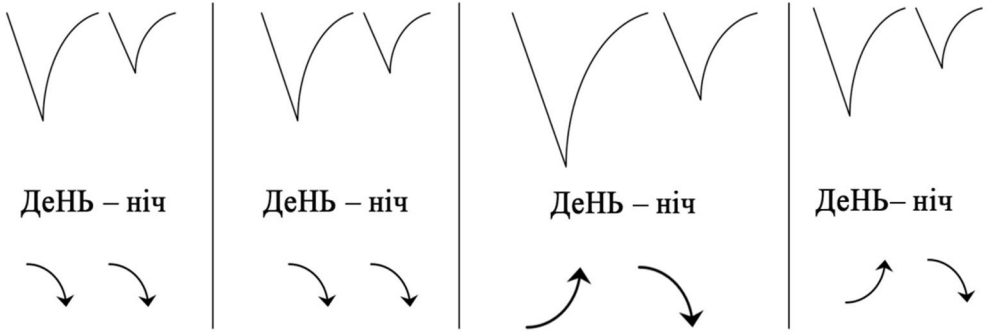
Музична мова

Розмір – кількісна характеристика тактового метра, яка вказує число долей в такті.

Антоніми

Шукай цікаві варіанти виконання вправи.

Співаймо разом

Перевір себе

За словами з пісні пригадай її
назву та заспівай

1 голос: Луна...

2 голос: Луна...

1 голос: Відгукнись! 2 голос: Відгукнись!

Ходить гарбуз по городу,

питається свого роду!

Я наприядки скачу,

Чобітками тупочу!

Музичний словник

до слів МУЗИКА, МЕЛОДІЯ ТА ЗВУКИ

ВЕСЕЛО – розважливо, з посмішкою, бешкетне, пустунко.

СУМНО – з запалом, розлютовано.

НІЖНО – м'яко, лагідно, душевно, зачаровано.

УРОЧИСТО – одержимо, захоплено, вогненно, окрилено.

МУЖНЬО – гнівно, страхітно, твердо, чеканко.

ТАЄМНИЧЕ – заворожено, чарівне, химерно, учтиво.

ТАБЛИЦЯ КОЛЬОРІВ

Вибери кольори, які підходять до музики

Крок 3

Крок 3.1

Амур і Соловей

Одного разу прилетів Соловей. Він сів на фонтан посеред площі та заспівав для Амура – хлопчика з крилами, який підносився над фонтаном. Соловей співав про море.

– Як би я хотів, щоб тут було море! – промовив Амур, і по його щоці скотилася сльоза.

– Милій Соловею, попроси море прийти сюди хоч би на один день.

– Гарзд, попрошу, – промовив Соловей та полетів.

І ось одного разу мешканці Лондона не впізнали свого міста, бо на площі, де стояв Амур, розлилося справжнє море, а замість машин по вулицях плавали човни.

Ввечері небо потемніло, почалася злива. Коли вона скінчилася, площею, як і раніше, їхали машини, але моря вже не було.

Прилетів Соловей і сів на фонтан.

– Дякую тобі, Соловею! – промовив Амур.
– Це було справжнє диво.

Музика у казці:
А. Вівальді "Літо" (III ч.)
з циклу "Пори року"
або А. Лемуан Етюд
(тв. 37 №23).

Які слова не відповідають
музиці?

Музика

Звуки

Мелодія

чудна

холодні

хмарна

чарівна

буденні

осіння

Співуче читання

*Стрибки у мелодії
згори – вниз.*

Наприклад:

Аж гнеться

калина

від співу

дзвінкого!

М. Познанська

Співай, соловейку!

Аж гнеться калина від співу дзвінкого!
Це хто там співає? Не видно нікого.
Погляньте пильніш у калину рясну:
Ото соловейко стрічає весну.

Щебече, витьохкує, срібно сміється.
І де стільки сили у нього береться!
Такий же маленький, а як він співа,
Немовби до нас вимовляє слова.

staccato

Виконай по-різному

Щедрий вечір, добрий вечір

Щед-рий ве - чір, доб-рий ве-чір, доб-рим лю-дям свя - тий ве - чір

Співаймо разом

Розучуємо пісню "Запросини Ді-да Мороза". Музика В. Вертенича. Слова М. Сингаївського.

Диктант

I

На му му
Соль фа фа

II

На-на му-му
Соль-соль фа-фа

Сольфеджіо

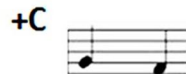
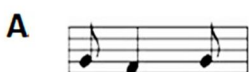

Му-му на-ве Му-му на-ве Му-му на-ве Му-на ве
Фа-фа мі-ре Фа-фа мі-ре Фа-фа мі-ре Фа-мі ре

Склади мелодію

Музична мова

Дієзні тональності

соль - ре - ля

фа-дієз + до-дієз + соль-дієз

Антоніми

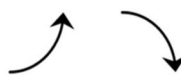
БрУД – чисто

БрУД – чисто

БрУД – чисто

БрУД – чисто

Можна виконати загрозово або страхітно,
радісно або сумно.

Снігова королева

Одного разу Каю дозволили покататися з іншими хлопчиками на санчатах. На площі було багато дітей, які гралися і весело вигукували. Раптом з'явилися великі білі сани, які об'їхали навколо площі. Кай швидко прив'язав до них свої санчата. Великі сани швидко понесли і звернули з площі.

Раптом повалив лапатий сніг, стемніло так, що нічого не було видно. Кай хотів відчепити свої санчата, але вони ніби приросли до великих саней. Хлопчик голосно закричав, але ніхто його не почув.

Раптом сані зупинились, і Кай побачив високу білу жінку. Це була Снігова Королева. Її одяг був весь із білого снігу.

– Ти змерз? – запитала вона і поцілувала Кая в лоб. Поцілунок її був холоднішим за кригу, холод пронизав його і підійшов до самого серця, яке й без того вже наполовину було крижаним.

Музика у казці:
А. Вівальді "Зима" (І ч.)
з циклу "Пори року" або
Ж. Колодуб "Снігова королева".

**Які слова не відповідають
музиці?**

Музика

кришталева

скляна

Звуки

бурхливі

нічні

Мелодія

снігова

зоряна

Співуче читання

*Стрибки у мелодії
згори – вниз.*

В темний

вечір

Наприклад:

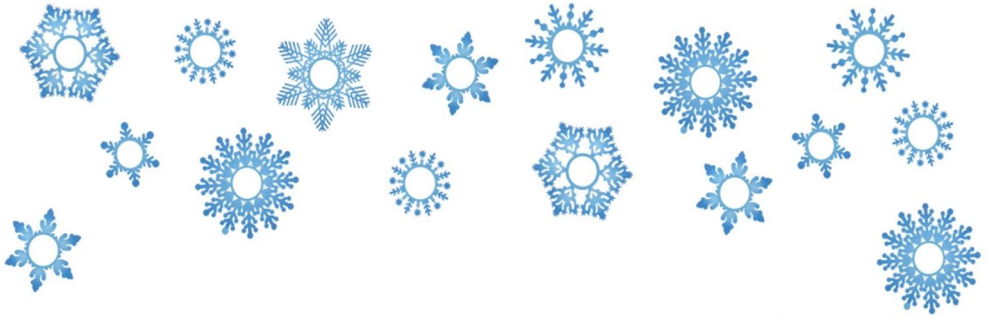

ЗИМ

ХОЛОДНИХ

Я. Щоголів

Няня

В темний вечір зим холодних,
В парту кинувши книжки,
Ми збирались коло грубки
Слухати нянині казки...

Надворі було хуртеча
Та метелиця мете;
За ворітьми коло вікон
Сніг горбами наросте;

По задвірках крутить вітер,
Аж віконниці риплять;
А у нас у грубці дрова
І палають і тріщать.

От ми й кинемось на шию
Нашій няні, щоб вона,
Няня мила та хороша,
Розказала нам, що зна,

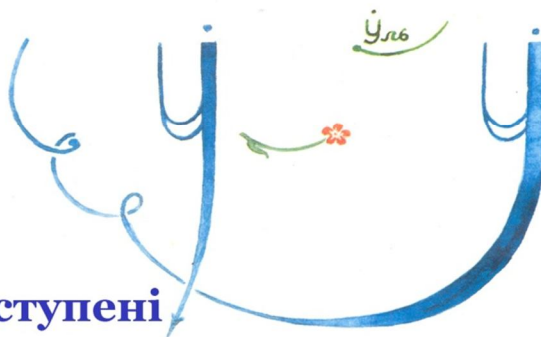
Про Івашечка, про відьму,
І про пекло, і про рай...
І почне писати казка,
Тільки слухай – не зивай!

Певча абетка

Виконай III ступені

Уль довгий звук

повне звучання

Виконай по-різному

Щедрий вечір, добрий вечір

crescendo

Щед-рий ве - чір, доб-рий ве-чір, доб-рим лю-дям свя - тий ве - чір

diminuendo

Співаймо разом

Повторюємо пісню "Запросини
Діда Мороза".

Диктант

I

На му
Соль фа

II

На-на му-му
Соль-соль фа-фа

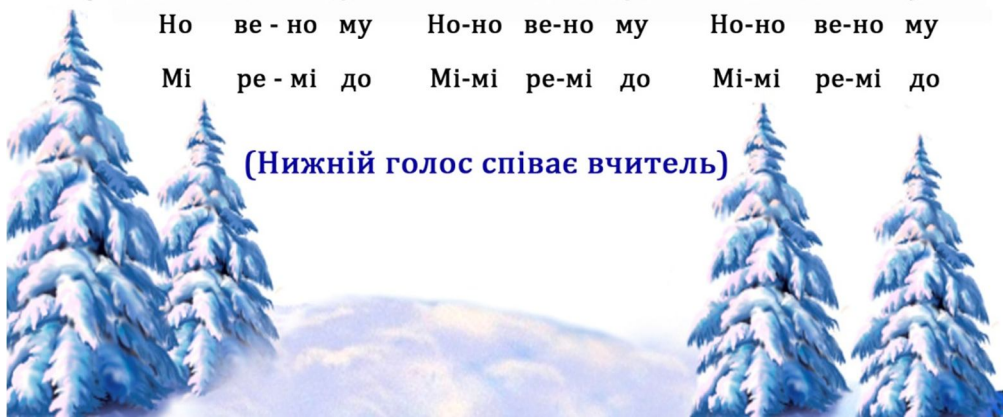

Сольфеджіо

Но ве - но му   Но-но ве-но му   Но-но ве-но му
Мі ре - мі до   Мі-мі ре-мі до   Мі-мі ре-мі до

(Нижній голос співає вчитель)

Склади мелодію

A

B

C

A

+B

+C

B

+C

+B

C

+B

+C

Музична мова

Можливі різні варіанти запису багатоголосної музики:

I. інструментальний

II. вокальний

АНТОНІМИ

БрУД – чисто	БрУД – чисто	БрУД – чисто	БрУД – чисто

Змінюй тембр голосу, тобто його окраску.

Крок 3.3

Попелюшка

Одружився один багатий удівець вдруге, та таку чванливу і злу взяв жінку, що іншої такої не було. І дві доньки її були такої вдачі. А в чоловіка була своя дочка – прегарна, добра й ніжна. Зненавиділа мачуха падчерку за її красу, примушувала виконувати найбруднішу роботу. І назвали дівчину Попелюшкою. Бідна дівчина все терпіла заради спокою свого батька.

Якось син короля влаштував бал, запросив усіх знатних людей королівства – хотів вибрати собі наречену. Сестри з мачухою почали чепуритися, а Попелюшці перепадало все більше

стусанів. Звичайно ж, бідна дівчина ніколи не змогла б потрапити на бал, коли б не допомога хрещеної матері. Коли принц побачив Попелюшку, він одразу ж закохався в неї. Та після дванадцятої години дива хрещеної розвіялися – і принц, наздоганяючи чарівну незнайомку, побачив лише кришталевий черевичок на сходах, який вона загубила, втікаючи з палацу. Але черевичок і допоміг знайти прекрасну незнайомку. Мало не луснула від люті мачуха зі своїми доньками, коли принц забрав Попелюшку до свого палацу й одружився з нею.

Музика у казці:
С. Прокоф'єв "Гавот" з балету
"Попелюшка".

Які слова не відповідають
музиці?

Музика

жіноча

таємна

Звуки

спокійні

статичні

Мелодія

сталева

ароматна

Співуче читання

*Починай з високого тону,
а потім стрибай вниз голосом
і знову вгору.*

Наприклад:

Мати

наша,

мати!

М. Прокопенко

Пісня сироти

Мати наша, мати, де ж тебе узяти,
Хіба тебе, мати, та й намалювати.
Намалюю матір на божничку в хаті,
На божничку гляну – матір спом'яну.
Назад обернуся – сльозами заллюся.

Певча абетка

staccato

Виконай по-різному

Щедрик-ведрик

Щед-рик-вед-рик, дай-те ва-ре-ник! Гру-доч-ку каш-ки, кіль-це ков-бас-ки

(Верхній голос співає вчитель)

Співаймо разом

Розучуємо пісню "Сніжинка".
Музика Я. Степового. Слова на-
родні.

Диктант

I

Ве-ве му-му

Мі-мі ре-ре

II

Ве му-му

Мі ре-ре

Сольфеджіо

Но ве - но му Но-но ве-но му Но-но ве-но му

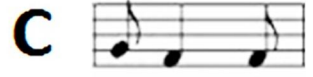
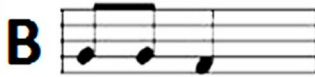
Мі ре - мі до Мі-мі ре-мі до Мі-мі ре-мі до

(Верхній голос співає вчитель)

Склади мелодію

A		+B		+C		+B	
B		+C		+B		+C	
C		+B		+B		+A	

Музична мова

Штрих – спосіб добування звуку.

Легато – зв'язне виконання.

Стаккато – уривчате виконання.

Деташе – плавне добування кожного звуку окремо.

АНТОНІМИ

БрУД – чисто

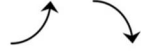
БрУД – чисто

БрУД – чисто

БрУД – чисто

Працюй над округлістю та відкритістю
артикуляції.

Музики прийшли до самого царя Гороха. А він: сидить похнюпившись, руки порозвішував – із рукава горошинки сипляться, ноги порозвішував – через штани горох падає, сам позеленів. Небо над ним горохове, земля його власна – горохова і назовні – горох. Прийшли наші молодці та разом і вклонилися. Бубон: "Бом, Бом! Щастя Боже вам". Дудка: "Хурли, хурли, щоб здоровими були!".

І почали разом царя Гороха звеселяти:

– Скрипочка пищить,

Сопілка тріщить.

А бубон так бахає,

Що аж горох з неба падає.

Цар Горох осміхнувся, спочатку ногами пританцьовував, а там і танцювати пішов. Так стрибає, язиком ляскає, в долоні плескає, аж любо!

Музика у казці:
М. Глінка Увертюра з опери
"Руслан і Людмила" або
М. Кармінський "Ми граємо
у дворі".

Які слова не відповідають
музиці?

Музика

сталева

героїчна

Звуки

поважні

ласкаві

Мелодія

грізна

журлива

Співуче читання

*Зроби наступні зміни
ВИСОТИ МОВЛЕННЯ.*

В горішину

Горішина

Наприклад:

Горішками

Обвішана

Горішки

В горішину
Горішина
Горішками
Обвішана.

Оришка
й Тамішко
Струшують
Горішки.

Певча абетка

staccato

Виконай по-різному

Пускайте нас

помірно

sf

Пус-кай - те нас, пус-кай - те нас, з го-ри по - гу - ля - ти

швидко

Співаймо разом

Повторюємо пісню "Сніжинки".

Диктант

I

II

Му-ве ве-на
До-мі мі-ре

Ве на-на
Мі ре-ре

Сольфеджіо

Ве му Ве на Ве на Ве на Ве му ве На ве
Мі фа Мі ре Мі ре Мі ре Мі фа мі Ре мі

Склади мелодію

A

B

C

Музична мова

Фразировка – розгранічення та виділення музичних фраз при виконанні музичного твору.

Антоніми

			
БрУД – чисто	БрУД – чисто	БрУД – чисто	БрУД – чисто
			

Працюй над розширенням діапазону голосу.

Казка про попа і наймита його Балду

Жив собі піп,
Околоту сніп.

О. Пушкін

Переклад М. Рильського

Пішов піп по ринку,
Чи не купить яку дешевинку.

Назустріч йому Балда
Іде, навкруги погляда.

"Здоров, попе-борода,
Чого так рано схопився,
По що спорядився?"

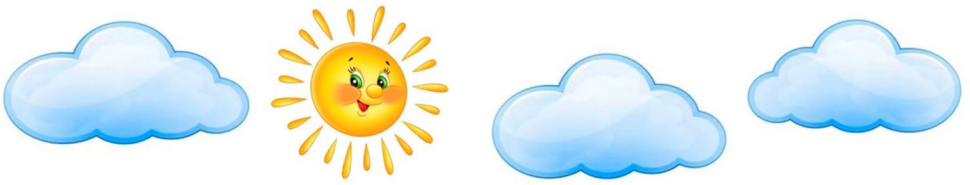

Піп йому: "Шукаю служника такого,
Не вельми ціною дорогого,
Щоб знав і коні доглядати,
І шить, і варить, і майструвати".

Балда відказав:

"Служитиму рік тобі славно,
Щиро ще й дуже справно
За три щиглі тобі в лоб од мене,
А їсти буду ячмінь варений".

Музика у казці:

Е. Гріг "В печері гірного
короля" з сюїти "Пер Гюнт"
або Д. Шостакович "Казка
про попа і наймита його Балду".

Які слова не відповідають
музиці?

Музика

грізна

сувора

Звуки

рішучі

агресивні

Мелодія

жартівлива

ласкава

Співуче читання

*Змінюй напрям
висоти мовлення.*

Наприклад:

Жив

собі

піп

Певча абетка

staccato

Виконай по-різному

Пускайте нас

помірно

Пус-кай - те нас, пус-кай - те нас, з го-ри по - гу - ля - ти

не поспішаючи

Співаймо разом

Розучуємо українську народну пісню "Ой, минула вже зима".

Диктант

I

Ве на-му
Мі ре-до

II

На-ве му-му
Ре-мі до-до

Сольфеджіо

На ве На му На ве На му На ве на Му на Му му Му
Ре мі Ре до Ре мі Ре до Ре мі ре До ре До до До

Склади мелодію

A

B

C

A

+B

+A

+C

B

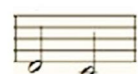
+A

+B

+C

C

+A

+B

+C

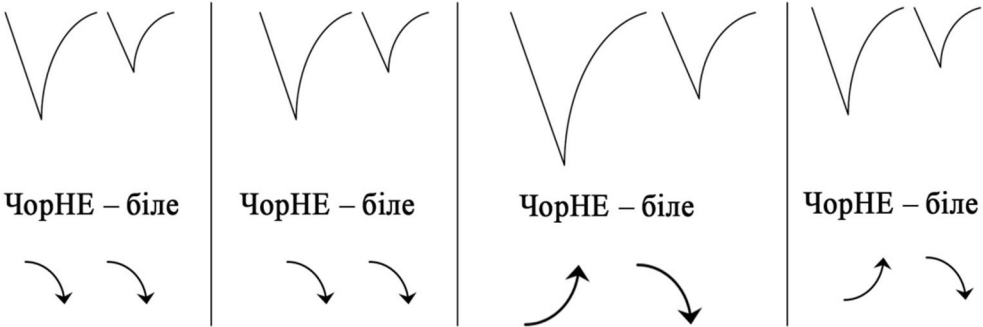
Музична мова

Кульмінація – вища точка музичного розвитку, момент найвищої напруги в музичному творі або його частині.

АНТОНІМИ

Голос літає до небес, або падає у прірву.

Казка про царя Салтана, про сина його,
славного й могутнього багатиря князя
Гвідона Салтановича та про прекрасну
царівну Лебедицю

З моря вітер повіва,
Лебедиця підплива.

О. Пушкін

Переклад Н. Забіли

"Здрастуй, князю мій вродливий!

Чом задумався журливо?

В море дивишся чому?" –

Каже так вона йому.

Сумно князь відповідає:

"Туга серце обіймає,

Бо до батька хочу я

Полетіли за моря".

Лебедиця каже біла:

Що ж, коли вже закортіло

Полетіти за моря –

Обернись на комара».

Враз вона заплюскотіла,

Крильми воду шумно збила

І оббризкала його

З голови до ніг всього.

Він тут зменшився, стулився
І комариком зробився,
Полетів і задзинчав,
І спустився в ту ж хвилину
Та й забився у щілину.
Лебедиця полетіла
І на берег в той же час
З висоти упала враз.
Стрепенулась, обмахнулась –
На царівну обернулась:
Місяць у косі блищить,
На чолі зоря горить,
А сама вона, як пава,
Виступає величаво,
Як розмову поведе –
Наче горлиця гуде.

Музика у казці:
М. Римський-Корсаков
"Три дива" – опери
"Казка про царя Салтана".

Які слова не відповідають
музиці?

Музика

весняна

перелітна

Звуки

кришталеві

героїчні

Мелодія

дзвінка

спокійна

Співуче читання

*Змінюй висоту мовлення
таким чином:*

Наприклад:

Лебе- _____

диця _____

поле- _____

тіла

Певча абетка

staccato

Виконай по-різному

Ой ну, коте, коточок

(Верхній голос співає вчитель)

Співаймо разом

Повторюємо українську народну пісню "Ой, минула вже зима".

Диктант

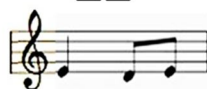

I

Му на
До ре

II

Ве на-ве
Мі ре-мі

Сольфеджіо

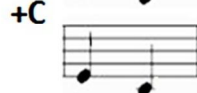
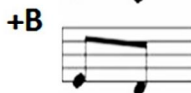
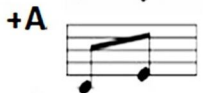
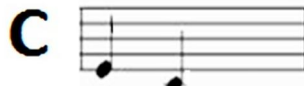
На ве На му На ве На му На ве на Му на Му му Му
Ре мі Ре до Ре мі Ре до Ре мі ре До ре До до До

Склади мелодію

Музична мова

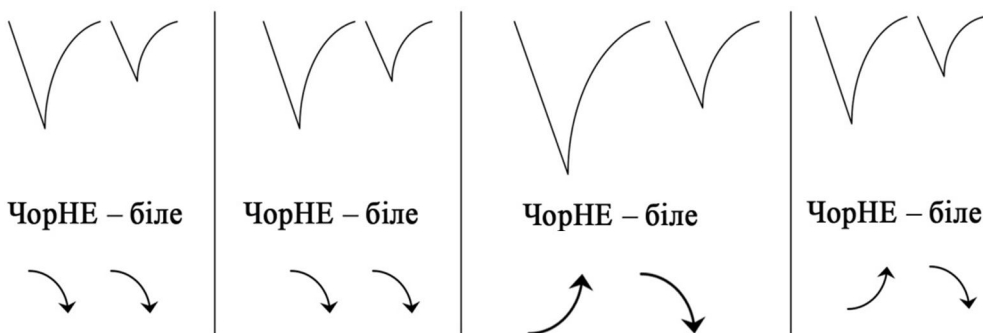

Тема – музична побудова, яка виражає основну думку твору або його частини, визначаючи неповторність втілення художньо-емоційного образу.

Антоніми

У голосі гнів або захоплення, страждання
або жалість.

Симфонічна казка "Петя і Вовк"

Рано-вранці піонер виходить на велику зелену поляну. На високому дереві сидить його знайома Пташка, яка, помітивши Петю, злітає донизу. У прочинену хвіртку пробирається Качка і прямує до ставка, щоб поплавати. Вона починає сперечатися із пташкою про те, кому вважатися справжнім птахом, – качці, яка не літає, але плаває, або пташці, яка плавати не вміє. За ними спостерігає Кішка, готова зловити одну з них, однак пташка, попереджена Петром, злітає на дерево, а качка опиняється у ставку, і Кішка залишається ні з чим.

Виходить дідусь Петі. Він починає буркотіти на онука, попереджаючи його про те, що в лісі ходить великий сірий Вовк, і, незважаючи на запевнення Петі про те, що

піонери не бояться вовків, веде його. Незабаром дійсно з'являється Вовк. Кішка швидко залазить на дерево, а Качка віскакує зі ставка, але Вовк доганяє її і проковтує.

Петя за допомогою мотузки перебирається через паркан і опиняється на високому дереві. Він просить пташку відволікти Вовка і, коли той намагається її зловити, накидає Вовкові на хвіст петлю.

З лісу виходять Мисливці, які давно стежили за Вовком. Петя допомагає їм зв'язати Вовка і відвести його до зоопарку. Симфонічна казка завершується загальною ходою. Кожна дійова особа цієї казки зображена в оркестрі своїм інструментом:

Пташка – флейтою

Качка – гобоєм

Кішка – кларнетом стаккато в низькому регістрі

Дідусь – фаготом

Вовк – трьома валторнами, акордами

Постріли мисливців – литаврами й великим барабаном

Петя – струнним квартетом

Музика у казці:
С. Прокоф'єв Сюїта "Петя і
Вовк".

Які слова не відповідають
музиці?

Музика

героїчна

сонячна

Звуки

легкі

упевнені

Мелодія

переможна

атакуюча

Співуче читання

*Використовуй такий
варіант зміни висоти
мовлення.*

Наприклад:

На

прогулянку

подався

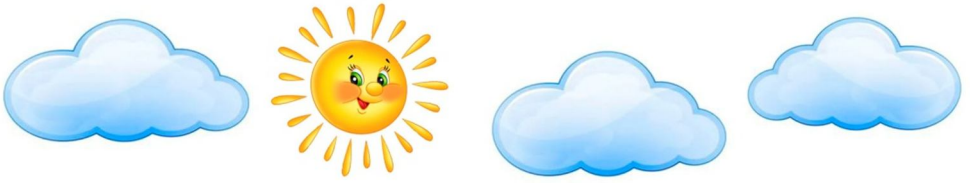

А. Валевський

Вовк

На прогулянку подався
Розбишака сірий Вовк.
Як побачив його Зайчик,
Налякався і замовк.
Розлетілись пташенята.
Розбіжались звірята,
Поховались і тремтять –
З Вовком гратись не хочуть.

Певча абетка

staccato

Виконай по-різному

Бігла теличка

Біг-ла те-лич - ка та з бе-рез - нич - ка, та в дядь-ків двір

(Верхній голос співає вчитель)

Співаймо разом

Розучуємо пісню "Мама і я".
Музика О. Янушкевич. Слова
М. Ясакової.

Диктант

I

На-на му-му

Соль-соль фа-фа

II

На му-му

Соль фа-фа

Сольфеджіо

На на му на Ве му

На му на Ве му

Мі мі до мі Ре до

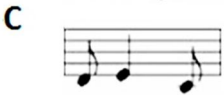
Мі до мі Ре до

Склади мелодію

Музична мова

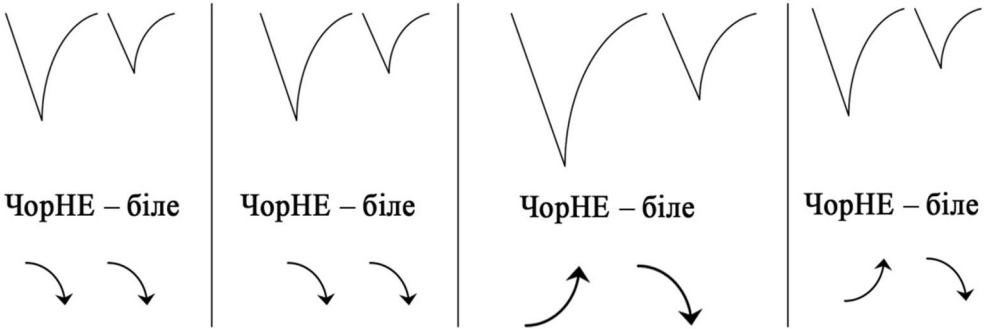

Підголосок – варіанти мелодії теми, у якій інтервал, частіше всього, у терцію та сексту.

АНТОНІМИ

Як багато можна розповісти у двох словах.

Співаймо разом

Перевір себе

За словами з пісні пригадай її
назву та заспівай

Дивуються перехожі,

Що ми з мамою так схожі.

Ой минула вже зима,

Снігу, льоду вже нема.

Ми білії сніжиночки,

із неба царини.

Ой Дідусю наш Морозе,

Ти до нас прийди з морозом.

Музичний словник

до слів МУЗИКА, МЕЛОДІЯ ТА ЗВУКИ

ВЕСЕЛО – пожвавмо, висміюючи, забавно, весняно.

СУМНО – самотньо, занепокоєно, стурбовано, ображено.

НІЖНО – закохано, чутливо, відверто, щиро.

УРОЧИСТО – світло, поважно, яскраво, сліпуче.

МУЖНЬО – міцно, оптимістично, вільно, гостро.

ТАЄМНИЧЕ – запьмарено, спустошено, згублено, песимістично.

ТАБЛИЦЯ КОЛЬОРІВ

Вибери кольори, які підходять до музики

Крок 4

Крок 4.1

Жар-птиця

На горі стоїть замок злого царя Кашея Безсмертного. Він оточений золотою огорожею, а сад – високою кам'яною стіною. Темніє. Тільки золоті яблука на дереві світяться. Але сад осяяний яскравим світлом від Жар-птиці. Іван-Царевич проникає в сад через високу огорожу. В саду він бачить кам'яних витязів. Усі вони гинуть. Іван-Царевич, побачивши Жар-птицю, мимоволі забуває про жахи. Він хоче її підстрелити, а потім вирішує спіймати живу.

Коли Жар-птиця підлітає до дерева із золотими яблуками і починає клювати їх, царевич ловить її. Птиця благає її відпус-

тити. Добрий Іван жаліє Жар-птицю. Він відпускає птаху на свободу, а вона за це дарує йому вогняне перо.

Відкриваються двері в замку, і з'являються дванадцять чарівних царівен, а за ними гарна Ненаглядна Краса. Не бачать дівчата царевича, яблуками граються. Залетіло яблуко царівни Ненагледної Краси в кущі. Вона за ним. А із кущів царевич виходить, кланяється – яблуко падає. Злякалися дівчата. Але дуже гарний царевич! Закохались вони в нього. І взяли його до танку. Не помічають, коли приходить ранок.

Дівчата тікають у замок. Ненаглядна Краса говорить царевичу, що він загине, коли пройде через золоті ворота, але царевич іде за нею. Як тільки він рубить ворота шаблею, усе царство прокидається. Із замку вибігають усіляки чудища й хапають Івана. З'явився Кощей, старий, страшний. Ставлять Івана до стіни. Вибігає царівна і просить вибачити Івана, але Кощей починає його на камінь перетворювати. Загинув би Іван, але згадав про перо вогняне. Вихоплює його. Прилітає до нього Жар-птиця.

Усіх крутить, і вони танцюють. Заборила їх Жар-птиця, на землю упали всі слуги

Кашея і він сам. А потім у колисковій над ними коливається. Усі засипають. Іван-Царевич бере сплячу Ненаглядну Красу і хоче унести, але Жар-птиця зупиняє його. Вона підводить царевича до дупла. У дуплі – рундук, у рундуці – яйце, у яйці – смерть Кашея. Дістає царевич яйце, розбиває його об землю – Кашей розсипається. Зникає погане царство. Замість нього з'являється християнське місто. Кам'яні витязі оживають. Кожен із них знаходить свою наречену. Царевич оголошує Ненаглядну Красу своєю дружиною – царицею звільненого царства.

Музика у казці:
М. Мусоргський "Баба-Яга" з сюїти
"Малюнки з виставки" або
І. Стравінський Фрагмент
з балету "Жар-птиця"
("Політ Жар-птиці").

Які слова не відповідають
музиці?

Музика

лунає

сонячно

Звуки

летять

грізно

Мелодія

рухається

бурхливо

Співуче читання

Розповідні інтонації.

*У кожному реченні повинна бути своя кульмінаційна вершина.
А кінець кожної фрази обов'язково передбачає зниження мовлення.*

Наприклад:

Сусідка МОЯ чарівниця

І. Жиленко

Жар-птиця

Сусідка моя – чарівниця –
годувала надвечір родзинками
у клітці золоту Жар-птицю
з очима-намистинками.

І як воно трапилось – хто його зна –
та тільки дверцят не замкнула вона.
Рвонула на волю чудесна Жар-птиця,
і враз освітилась казково столиця.
Летіла все вище, так гарно, так вільно,
як в найзолотішім, найкращім мультфільмі...
Дорослим і дітям яснішали лица:
"Як хорошо жити під сонцем Жар-птиці!"

Певча абетка

staccato

Виконай по-різному

Іди, іди дощику

жваво

До - щи - ку, до - щи - ку, зва - рю то - бі бор - щи - ку

не поспішаючи

Співаймо разом

Розучуємо веснянку "Щебетала пташечка". Музика Я. Степового. Слова народні.

Диктант

I

На му му
Ми до до

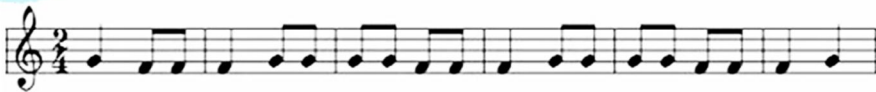
II

Ве ве му му
Ре ре до до

Сольфеджіо

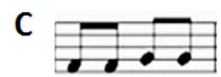
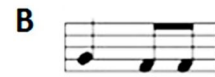
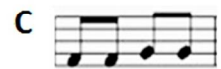
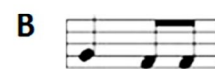
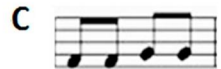
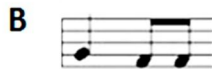
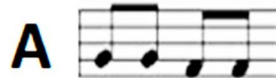
Ве му-му Му ве-ве Ве-ве му-му Му ве-ве Ве-ве му-му Му ве

Соль фа-фа Фа соль-соль Соль-соль фа-фа Фа соль-соль Соль-соль фа-фа Фа соль

Склади мелодію

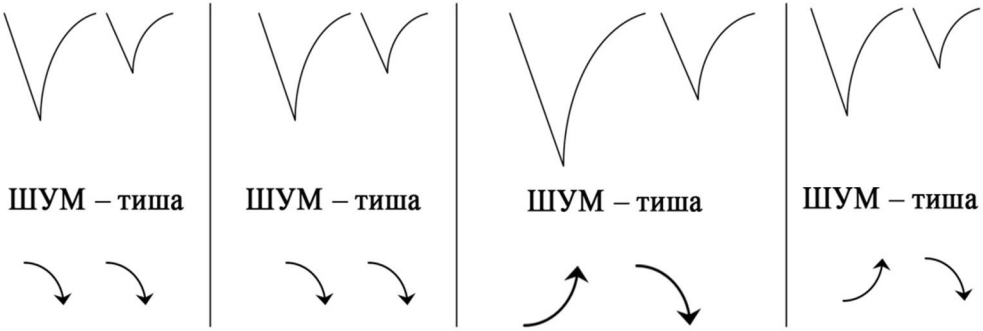
Музична мова

Балет – вид сценічного мистецтва, танцювальна театральна вистава, у якій музика поряд з танцем відіграє важливу роль у розвитку сюжету і створенні відповідного настрою.

АНТОНІМИ

Чотири такти – основа музичних форм.

Учень чаклуна

Повільно й ледаче розгортається музика вступу. Однак постійне повторення мелодійного звороту надає їй відтінок стомленого чекання. ("Нарешті старий чарівник залишив дім. Тепер я також буду панувати над його духами"). Несподівано в учня промайнула підступна думка (гостро лунає трубний сигнал). Він вимовляє заклинання, і мітла, мов прокидаючись від сну, починає рухатися, носити воду (грайлива мелодія фагота).

Рух все прискорюється. Незабаром вода тече потоком (весело дзвенять флейти, гобої, кларнети). Невелика зупинка (мітла розко-

лота навпіл) – і бурхливий рух води тече з новою силою. Він зливається з переляканими криками учня ("Владико і наставники, почуй мене! Учителю! небезпека величезна – я не можу рятуватися від духів, котрих викликав"). Раптом у це царство водоспадів уривається войовничий заклик (мідні духові). Прийшов чарівник ("На місце, у куток, мітло, досить!"). Все заспокоюється. Ласкаво і докірливо звучить музика вступного розділу...

Музика у казці:
Е. Гріг "Ранок"
з сюїти "Пер Гюнт" або
П. Дюка "Симфонічне скерцо".

Які слова не відповідають
музиці?

Музика	виникає	м'яко
Звуки	з'являються	поважно
Мелодія	дзвенить	жартівливо

Співуче читання

*Спробуй таким чином
змінювати висоту
мовлення.*

Наприклад:

Сергій—
Злякався — не промовить
і слова...

А. Костецький

Казка про сім неділь у тижні

Злякався Сергій –
не промовить і слова...
Нарешті спромігся спитати:
– А хто-о ви?...
– Я грізний чаклун,
всемогутній фон Брукк,
професор і доктор ледачих наук!

Певча абетка

staccato

Виконай по-різному

Щедрик, щедрик, щедрівочка

Співаймо разом

Повторюємо пісню "Щебетала пташечка".

Диктант

I

Ве му
Ре до

II

На на му му
Мі мі до до

Сольфеджіо

Ве му - му Ве му - му Ве - ве му - му Ве му - му

Соль фа - фа Соль фа - фа Соль-соль фа-фа Соль фа - фа

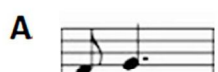
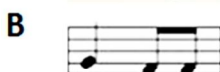
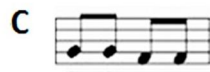
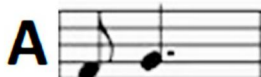

Ве - ве му - му Ве му Ве му - му Ве му

Соль-соль фа - фа Соль фа Соль фа - фа Соль фа

Склади мелодію

Музична мова

Скерцо (жарт) – частина симфонії, сонати, квартета чи самостійна музична п'єса

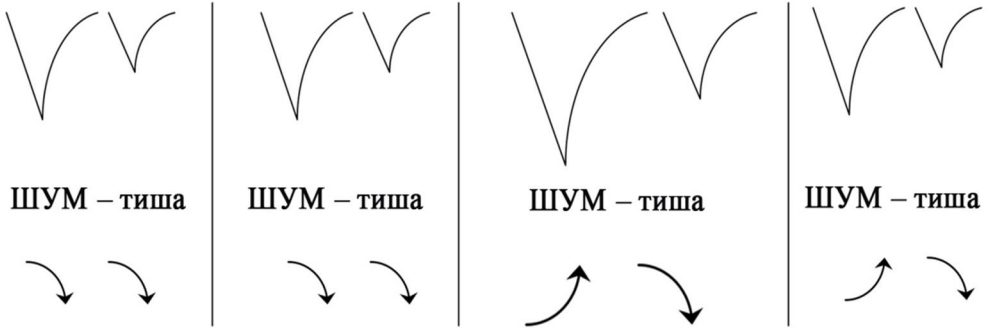
в стрімкому темпі, в тридольному розмірі.

Антоніми

Зверни увагу на протилежність сильних та слабких долів такту.

Крок 4.3

Пан Коцький

Лібретто

Дійові особи: пан Коцький, лисиця, заєць, ведмідь, вовк, кабан, різні звірі – куниця, їжачок, собака, тхір і другі звірі.

ЛИСИЦЯ

Ой, горенько-горе

Сіромці лисиці,

Що без свого лисовина

Зосталось вдовиця!

Всяке тебе займе,

На глум підймає,

Та ще й славоньку недобру

Про тебе пускає.

На сцену вилітає настовбурчений Кіт, няв-
чить, прискає.

ПАН КОЦЬКИЙ

М'яв, м'яв, м'яв.

М'яв, молотив

Препоганий мужичише:

Троху шкури не спустив.

ЛИСИЦЯ

Не жахайся, не гнівися,

любий ти мій пане!

Не страшна я, я – лисичка

бідна, безталанна...

ПАН КОЦЬКИЙ (гордовито)

Я – Кіт Котохвін,

Ще й Матвійович,

Над котами я пан!

Я – пан Коцький! Я – гетьман!

ЛИСИЦЯ

І я бідна, як і ти,

Воріженьків маю

І, як би їм віддячити,

Думаю-гадаю.

ПАН КОЦЬКИЙ (люб'язно)
Ти лисичко, ти вдовичко.
Чепурушко моя!
Назви мені тих злочинців,
Ой і дам же їм я!
З-за куца вистромлює свої вуха Заєць і
підслухує.

ЗАЄЦЬ

Ай, ай, ай, ай, ай, ай!

Тікає.

ЛИСИЦЯ

Ха-ха-ха! Ха-ха-ха!

От так дав дропака!

М. Лисенко "Пан Коцьки"

І дія

Які слова не відповідають
музиці?

Музика

минає

загадково

Звуки

збігають

прозора

Мелодія

тече

розважно

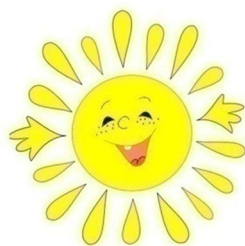

Співуче читання

*Мелодія мовлення
може підніматися
угору та підгору.*

Наприклад:

О. Пчілка

Котик-мурчик

Котик-мурчик
Мій голубчик!
Він удвох зі мною,
Як риба з водою!

Кашку смачненьку
В мисочку новеньку
Матуся поклали,
На сніданок дали.

Я ту кашку виїдав,
Котик –
мисочку лизав.

Коли б мама теє знали,
Були б котика нагнали!
А тим часом він наївся,
Коло мене уместився,
Стиха казочку муркоче,
А я слухаю охоче!
Мурр. Мурр.

Певча абетка

staccato

Виконай по-різному

Щедрик, щедрик, щедрівочка

Щед-рик, щед-рик, щед-рі-воч - ка, при - ле-ті - ла лас - ті-воч-ка

Ста - ла со - бі ще - бе-та - ти, гос - по-да - ря вик - ли-ка - ти

Співаймо разом

Повторюємо пісню "Щебетала пташечка".

Диктант

I

На на му му
Мі мі до до

II

Ве ве му му
Ре ре до до

Сольфеджіо

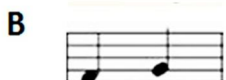
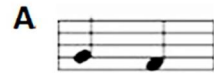
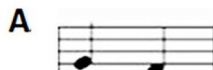
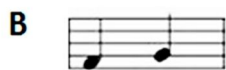
Но ве-но му Но ве-но му Но ве-но му Но ве-но му
Соль фа-соль мі Соль фа-соль мі Соль фа-соль мі Соль фа-соль мі

Но ве - но му Но ве - но му Но ве - но му Но ве - но му
Ля соль-ля фа Ля соль-ля фа Ля соль-ля фа Ля соль-ля фа

Склади мелодію

Музична мова

Опера – музично-драматичний жанр, що ґрунтується на синтезі музики, слова, дії. В опері сценічна дія органічно поєднується з вокальною (солісти, ансамблі, хор) та інструментальною (оркестр) музикою, досить часто – з балетом і пантомімою, образотворчим мистецтвом.

АНТОНІМИ

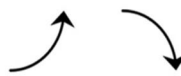
Всюди - ніде

Всюди - ніде

Всюди - ніде

Всюди - ніде

Працюй над виразністю жестів.

Крок 4.4

Пригоди Лисички-Шельми

Лібретто опери

Дія перша. Лісова поляна. Літо, сонячний південь. Іде Старший Лісник. У цей час прибігає Маленька Лисичка-шельма. Жабеня з переляку відстрибнуло і потрапило на ніс Лісникові.

Побачивши молоду лисичку, Лісник висуває свою хижацьку пику із заростей та як хижак хапає її.

У дворі садиба Лісника. У буді лежить пес Лапак та Лисичка-шельма. Вбігає онук Лісника Пепик із това-

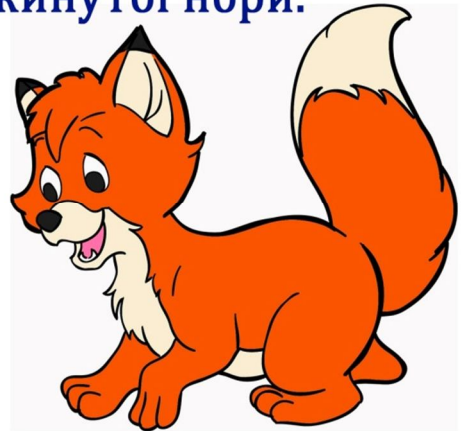

ришем Франтиком.

Пепик вихваляється перед Лисичкою, махає рукою перед її носом, а коли Лисичка гарчить, б'є її лозиною. Тоді Лисичка майже скаженіє від люті, кусає Пепика за ногу і біжить до лісу.

Дія друга. Лісова поляна. Лисичка зазирає до борсукової нори і лякає його. Обурений борсук вибігає і зникає. Лисичка переможно залазить до покинутої нори.

Біля нори Лисички-шельми. Місячна ніч. Лисичка відпочиває. Раптом чується тріск кущів. Лисичка-шельма тремтить – це Лис. Він запрошує її прогулятися, бо стрільці зараз ходять по лісу. Лисичка погодилась. Потім обидва заповзають до нори.

Дія третя. Біля лісової просіки. Гарашта, продавець свійської птиці, з'являється, співаючи. Лисичка-шельма удає з себе кульгаву, викликає у Гарашти надію на легку здобуч і відволікає його від кошика, наповненого свійською птицею. У відчаю Гарашта стріляє навмання. На цей випадок Ли-

сичка залишилась лежати.

Лісник по дорозі додому зупиняється в лісі. Згадує свою молодість та солодко засинає. Уві сні він бачить своїх улюблених звірів, але Лисички-шельми – немає!

Пробудившись, він бачить молоду Лисичку. Хоче спіймати, але спіймав лише жабенят.

Музика у казці:
Л. Яначек Симфонічна поема
"Пригоди Лисички-Шельми".

Які слова не відповідають
музиці?

Музика

дзвенить

радісно

Звуки

лунають

тужливо

Мелодія

збігає

спокійно

Співуче читання

Спробуй таким чином
змінювати висоту
мовлення.

Наприклад:

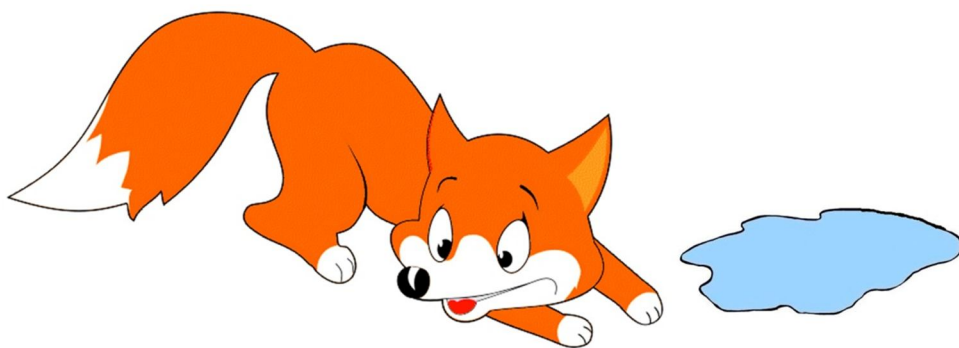

М. Стельмах

Чого лис нездужає?

Ой у лісі калюжа є.
А чого лис нездужає?
У калюжі мочить губи,
А на сонці гріє шубу.
Шуба в лиса притерта,
Губи в лиса подерті,
А усе за курятину,
А усе за гусятину,
Та усе за поросята
Доведеться пропадати...
Ой у лісі калюжа є.
А чого лис нездужає?

Певча абетка

staccato

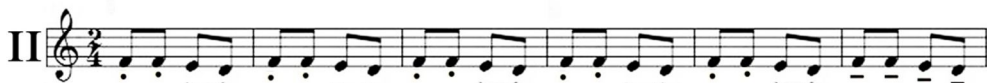

Виконай по-різному

Козо, козо, вилий воду

Ко-зо, ко-зо, ви-лий во-ду, від-ром, від-ром, дій-ни-це-ю над на-шо-ю кри-ни-це-ю

Ко-зо, ко-зо, ви-лий во-ду, від-ром, від-ром, дій-ни-це-ю над на-шо-ю кри-ни-це-ю

Співаймо разом

Повторюємо пісню "Зацвіла в долині".

Диктант

I

Ве му
Ре до

II

На на му на
Мі мі до мі

Сольфеджіо

Но-но ве-му Но-но ве-му Но-но ве-му Но-но ве-му

Фа-фа мі-ре Фа-фа мі-ре Фа-фа мі-ре Фа-фа мі-ре

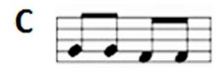
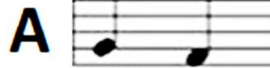

Но-но ве-му Но-но ве-му Но-но ве-му Но-но ве-му

Соль-соль фа-мі Соль-соль фа-мі Соль-соль фа-мі Соль-соль фа-мі

Склади мелодію

Музична мова

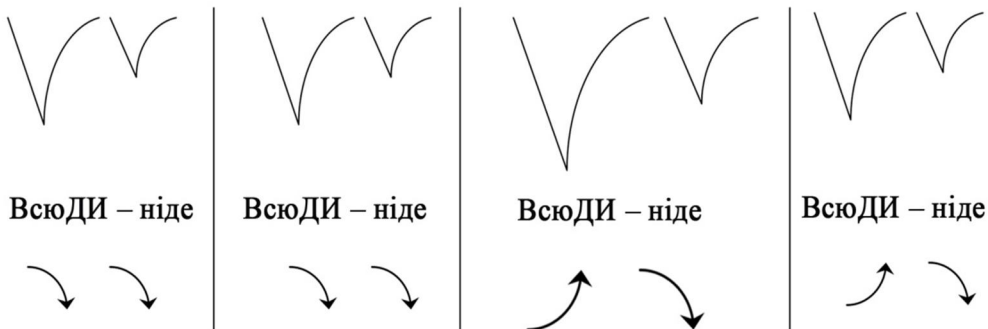

Лібрето – літературна основа великого вокального твору, світського або духовного, наприклад, опери, оперети, ораторії, кантати.

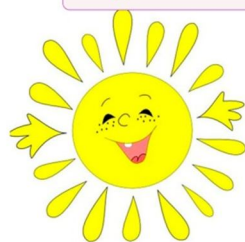
Антоніми

Кожна доля такту повинна бути завершеною.

Пер Гюнт

Подивися, який тривожний сьогодні веселий ледар Пер Гюнт. Вмирає його мати – стара Озе. Це вона навчила його в дитинстві одну за другою вигадувати дивовижні казки, і цим захищала від грубоців п'яниці-батька. Зараз він розповідає їй останню казку – полетить з нею в гори, до хмар на чарівному коні. Він не дасть їй думати про смерть.

Ланцюгом тягнуться до печери гірського короля тролі. Це Пер, який втік від людей, забрався до їх царства. Що йому люди з їх великими справами – він хоче жити серед цих чарівних істот...

А що це за дивовижна, знайома пісня? Хто співає її так ніжно? У дівчини з таким голосом повинно бути добре й чуле серце...

Це – Сольвейг, скромна Сольвейг, з променистими очима і золотою косою. Це Сольвейг, що так довго і так терпляче чекає свого коханого. Чекає і вірить, що все добре: Пер переможе і повернеться до неї на батьківщину.

І він повернувся. Вимучений безцільними мандрями старий Пер Гюнт. Доброю колісковою піснею заспокоює його Сольвейг.

Музика у казці:
Е. Гріг Музика до драми
Г. Ібсена "Пер Гюнт" – "Ранок".

Які слова не відповідають
музиці?

Музика

наповнює ласкою

Звуки

збігають спокійно

Мелодія

блукає печаллю

Співуче читання

*Завдання на зміну
ВИСОТИ МОВЛЕННЯ.*

Наприклад:

Маму-

сю

солодка!

У. Кравченко

Мамусю солодка!

Мамусю солодка!
Глянь, віршик приношу.
Річ така коротка; –
вибач мені, прошу.

Я пишу від рана, –
вийшло трошки крию;
вибачай, кохана,
і – живи щасливо!

Я тебе потішу,
напишу багато
і краще напишу –
за рік – на це свято!

Учитися буду,
буду чемно жити,
мати не забуду,
все буду любити!

Певча абетка

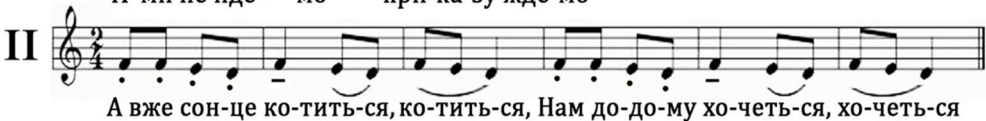

staccato

Виконай по-різному

А вже сонце котиться

Співаймо разом

Розучуємо пісню "Намалюю Ук-
раїну". Музика А. Олійникової.
Слова Л. Ратич.

Диктант

I

На му
Мі до

II

Ве ве му му
Ре ре до до

Сольфеджіо

Но-но ве-му Но-но ве-му Но-но ве-му Но-но ве-му Но-но ве-му Но-но ве-му

Ля-ля соль-фа Ля-ля соль-фа Ля-ля соль-фа Ля-ля соль-фа Ля-ля соль-фа Ля-ля соль-фа

Склади мелодію

A

B

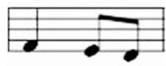
C

A

B

A

C

B

A

B

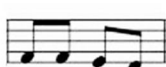
C

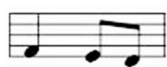
C

A

B

C

Музична мова

Сюїта – первісно цикл танців, пізніше – циклічна музична форма, складена з кількох

контрастних частин.

АНТОНІМИ

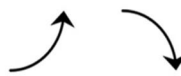
ГусТО – рідко

ГусТО – рідко

ГусТО – рідко

ГусТО – рідко

Можна змінювати темп виконання.

Крок 4.6

Красуня і Чудовисько

– Коли я думаю про Ваше добре серце, ви зовсім не видаєтеся таким некрасивим.

– О, звичайно, у мене добре серце, але я чудовисько!

– Багато людей більше за Вас схожі на чудовисько.

– Коли б у мене був розум, я сказав би Вам прекрасний комплімент на знак моєї вдячності, але я лише чудовисько.

* * *

– Красуню, бажаєте Ви стати моєю дружиною?

– Ні, Чудовисько.

* * *

– Я вмираю щасливим, я знову бачив Вас.

– Ні, моє любе Чудовисько, Ви не помрете: Ви будете жити, щоб стати моїм чоловіком.

Звір зник – і на його місці Красуня побачила біля своїх ніг лише принца, прекрасного, як день, і він подякував їй за те, що вона зняла з нього злі чари.

Музика у казці:
М. Равель "Матуся-гуска".
№4. "Розмова Красуні
і Чудовиська".

Які слова не відповідають
музиці?

Музика	лунає	зловісно
Звуки	виникають	загадково
Мелодія	рухається	задумливо

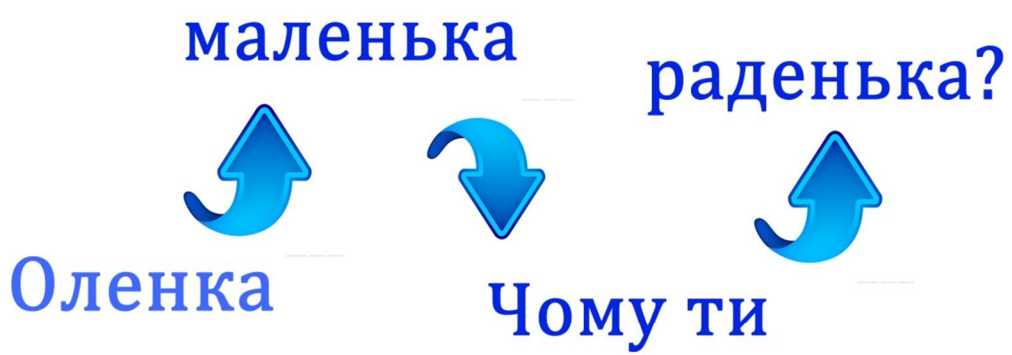

Співуче читання

Спробуй читати,
використовуючи стрибки
вгору.

Наприклад:

П. Воронько

Оленка маленька

- Оленко маленька,
Чому ти раденька?
- Бо в мене весела рідня.
  - Чому в тебе очі
Такі голубенькі?
- На небо дивлюся щодня.
  - Чому це у квітах
У тебе сукенка?
- В квітник я ходжу по росі.
  - Розумна Оленко,
Чому ж ти маленька?
  - Тому я маленька,
Що звуся Оленка, –
Оленки маленькі усі.

Певча абетка

staccato

Виконай по-різному

Вийди, вийди, сонечко

Вий-ди, вий-ди, со-неч-ко, На ді-до-ве по-леч-ко, На ба-би-не зіл-ляч-ко, На на-ше под-ві-р'яч-ко

Вий-ди, вий-ди, со-неч-ко, На ді-до-ве по-леч-ко, На ба-би-не зіл-ляч-ко, На на-ше под-ві-р'яч-ко

Співаймо разом

Повторюємо пісню "Намалюю Україну".

Диктант

II

На на ве му
Фа фа мі ре

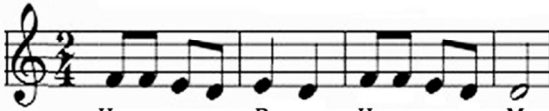
На ве му
Фа мі ре

Сольфеджіо

Но-но ве-му Но ве-му Но-ве му Но-но ве-му Но ве-му Но-ве му
Фа-фа мі-ре Фа мі-ре Фа-мі ре Фа-фа мі-ре Фа мі-ре Фа-мі ре

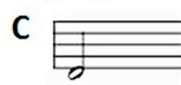
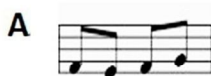
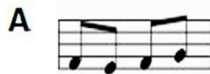
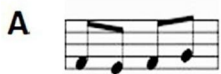
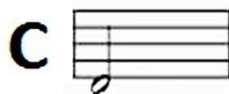
Но-но ве-му Ве му Но-ве му-ве Му
Фа-фа мі-ре Фа мі Фа-мі ре-мі Ре

Склади мелодію

Музична мова

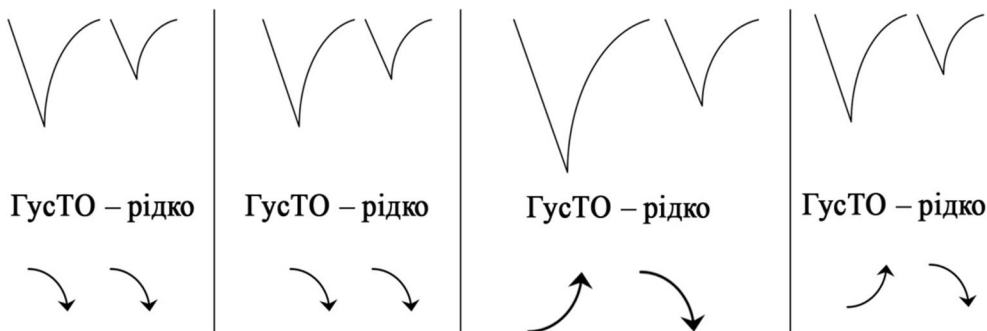

Хор – організований колектив співаків, який здатен виконати будь-який твір.

АНТОНІМИ

Придумай свій варіант виконання антонімів.

Змагання Пана з Аполлоном

Пан пишався своєю грою на сопілці. Якось викликає він самого Аполлона на змагання. Це було на схилі гори Тмол. Суддею був бог цієї гори. У пурпуровому плащі, з золотою кифарою у руках і у лавровому вінку з'явився Аполлон на змагання.

Пан перший почав змагання. Прозвучали прості звуки його вівчарської сопілки, ніжно лунали вони над схилами Тмола. Пан Закінчив.

Коли змовкли звуки його сопілки, Аполлон ударив по золотих струнах

свої кифари. Полилися велич-
ні звуки. Всі, як зачаровані,
слухали музику Аполлона.
Природа поринула у глибоке
мовчання, і посеред тиші широкою хви-
лею лилася мелодія, сповнена дивної кра-
си.

Скінчив Аполлон, завмерли останні зву-
ки його кифари. Бог гори Тмол присудив
Аполлонові перемогу. Всі славили бога-ки-
фареда. Тільки один Мідас не захоплював-
ся грою Аполлона, а хвалив просту гру Па-
на. Розгнівався Аполлон, схопив Мідаса за
вуха та витягнув їх. З того часу у
Мідаса ослині вуха, які він ре-
тельно ховає під великим
тюрбаном. А засмучений
Пан віддалився у хащі
лісів; часто лунають
там повні смутку,
ніжні звуки його
сопілки.

Музика у казці:
К. Глюк "Мелодія" з опери
"Орфей і Евридика".

Які слова не відповідають
музиці?

Музика	лунає	натхненно
Звуки	з'являються	велично
Мелодія	тече	спокійно

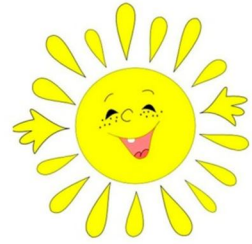
Співуче читання

*Постійно змінюй висоту
мовлення.*

Наприклад:

КОНИКИ
 Стрекочуть в траві

А. Костецький

Скрипалі

Сюркочуть коники в траві
на лузі поза гаєм.
Мені мій тато говорив –
то їхні скрипки грають.

І я підгледіти схотів,
ну хоч одненьким очком,
як спритні коники оті
на скрипочках сюркочуть.

Я не чіпав їх, не ловив,
щоб скрипок не зламати.
Я просто ліг собі в траві
між кущиками м'яти.

Годину я дививсь і дві –
та скрипок не побачив...
Напевне, хитрі скрипалі
сховали їх обачно!

Певча абетка

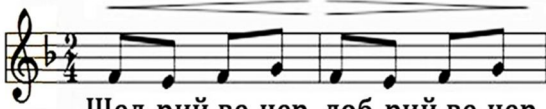
staccato

Виконай по-різному
Пришли зме ту щедриці

Приш-ли зме ту щед-ри - ці, чи го - то - ві ка - ла - чи.

Щед-рий ве-чер, доб-рий ве-чер

Приш-ли зме ту щед-ри - ці, чи го - то - ві ка - ла - чи.

Щед-рий ве-чер, доб-рий ве-чер

Співаймо разом

Повторюємо пісню "Намалюю
Україну".

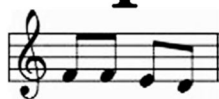

Диктант

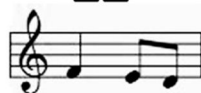
I

Но-но ве-му

Фа-фа мі-ре

II

Но ве-му

Фа мі-ре

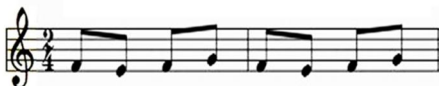

Сольфеджіо

Но-ве но-зе Но-ве но Но-ве но-зе Но-ве но

Фа-мі фа-соль Фа-мі фа Фа-мі фа-соль Фа-мі фа

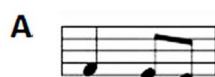
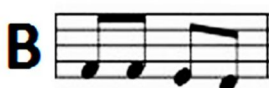

Но-ве но-зе Но-ве но-зе

Фа-мі фа-соль Фа-мі фа-соль

Склади мелодію

Музична мова

Інструментальна сюїта – збірки фрагментів з більших творів, наприклад, опер чи балетів, або ж послідовності невеличких п'єс, об'єднаних тематично.

Антоніми

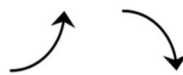
ГусТО – рідко

ГусТО – рідко

ГусТО – рідко

ГусТО – рідко

Дома треба підготувати авторський варіант виконання художнього диригування.

Співаймо разом

Перевір себе

За словами з пісні пригадай її
назву та заспівай

Я намалюю гори і ліси

І цю чудову золотаву днину...

Щебетала пташечка

Край віконечка...

Зацвіла в долині

Червона калина...

Музичний словник

до слів МУЗИКА, МЕЛОДІЯ ТА ЗВУКИ

ВЕСЕЛО – пародійно, карикатурно, іронічно, кривляючись.

СУМНО – розпачливо, нестямно, затьмарено, печально.

НІЖНО – привітно, пестливо, приятне, милостиве.

УРОЧИСТО – виразно, святково, призивно, чудово.

МУЖНЬО – напружено, терпеливо, поважно.

ТАЄМНИЧЕ – перелякано, хитро, покайно, понуро.

ТАБЛИЦЯ КОЛЬОРІВ

Вибери кольори, які підходять до музики

Зміст

КРОК 1..... 3

1.1. Як сови вчилися співати..... 4

1.2. Про Котика та Півника..... 13

1.3. Про сопілку, скрипку та
цимбали..... 21

1.4. Музика-чарівник..... 29

1.5. Чарівна сопілка..... 36

1.6. Чарівна скрипка..... 43

1.7. У тютюновій скриньці..... 50

Співаймо разом..... 58

Музичний словник..... 59

КРОК 2..... 60

2.1. Чому солов'ї співають ввечері? 61

2.2. Музична крамниця..... 69

2.3. Луна.....	77
2.4. Дивакуватий Музика.....	86
2.5. Ранець, шапочка і ріжок.....	94
2.6. Балет "Лускунчик"	102
2.7. Балет "Лускунчик" (продовження).....	111
Співаймо разом.....	120
Музичний словник.....	121
КРОК 3.....	122
3.1. Амур і Соловей.....	123
3.2. Снігова королева.....	132
3.3. Попелюшка.....	141
3.4. Музика.....	149
3.5. Казка про попа і наймита його Балду.....	156
3.6. Казка про царя Салтана, про сина його, славного й могутнього багатиря князя Гвідона Сал- тановича та про прекрасну ца- рівну Лебедицю.....	163

3.7. Симфонічна казка "Петя і Вовк"	171
Співаймо разом.....	179
Музичний словник.....	180
КРОК 4.....	181
4.1. Жар-птиця.....	182
4.2. Учень чаклуна.....	193
4.3. Пан Коцький.....	202
4.4. Пригоди Лисички-Шельми.....	214
4.5. Пер Гюнт.....	225
4.6. Красуня і Чудовисько.....	234
4.7. Змагання Пана з Аполлоном.....	243
Співаймо разом.....	252
Музичний словник.....	253

Навчальне видання

**Волков Олександр Григорович
Дем'яненко Олександр Іванович
Саєнко Лілія Миколаївна
Шмелевська Людмила Миколаївна
Черняк Євгенія Борисівна**

Музичне Мистецтво

Підручник для учнів 1 класу початкової школи

**Науковий редактор Волкова В. А.
Художній редактор Буданова О. В.
Комп'ютерна верстка Буданова О. В.
Коректори Землянська А. В., Сідоренко Т. В.**

Підписано до друку 26.03.2018. Формат 60×84/16.
Папір офсетний. Наклад 100 екземплярів.
Заказ №93.

Видавець і виготовлювач ПП Верескун В.М.
Видавничо-поліграфічний центр «Люкс»
м. Мелітополь, вул. М. Грушевського, 10, тел.: (0619) 44-45-11
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виробників
і розповсюджувачів видавничої продукції
від 11.06.2002 р. серія ДК № 1125